

Zdzisław Bieleń

Dzieje połączonej Miejskiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego (1948-1955)

Wiosną 1948 r., władze Lublina będąc zdecydowanymi na przejęcie Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego, obiecywały, że “Zarząd Miejski po objęciu Biblioteki będzie nią dysponował zgodnie z jej przeznaczeniem, mając na uwadze dobro księgozbioru, jego wartość i cele społeczne”. Zapewniano też o zagwarantowaniu “odpowiednich warunków do rozwoju”. Książnica miała stać się “biblioteką regionalną, gromadzącą wszystkie druki z terenu województwa lubelskiego”¹.

Połączenie doszło do skutku 1 VIII 1948 r. Nowa placówka otrzymała nazwę Miejska Biblioteka Publiczna im. H. Łopacińskiego².

Do nowego organizmu Biblioteka im. Łopacińskiego wносиła bogaty księgozbiór naukowy, liczący ok. 80 000 wol., o dużej wartości historycznej, piśmienniczej i regionalnej, ale też багаż powojennej biedy oraz zaniedbania wynikające najpierw z braku organizatora, a potem jego niemocy, co spotęgowały dodatkowo niedobory kadrowe. Sytuacja MBP była korzystniejsza. Miała w osobie Zenona Zienkiewicza energicznego kierownika i dobrą na tamte czasy opiekę ze strony władz miejskich. Do połączonej placówki przekazywała cztery placówki filialne, oznaczone jako filie numer 1, 2, 3 i “Trybunał”, z księgozbiorem liczącym 18 033 wol. i 11 pracownikami merytorycznymi³. Tak więc stan posiadania MBP im. H. Łopacińskiego na 1 VIII 1948 r. wynosił: 5 placówek (ksiąznica i 4 filie), zbiory liczące 98 000 wol., ok. 4000 czytelników (filie) i 15 pracowników merytorycznych.

Po przekazaniu Biblioteki Zarządowi Miasta latem 1948 r. działalność Towarzystwa Biblioteki Publicznej wyraźnie osłabła. W dokumentach zachowało się tylko jedno pismo TBP z jesieni 1948 r. skierowane do Ministerstwa Oświaty, w którym Zarząd wnioskował o przyznanie subwencji w wysokości 120 000 zł “na pokrycie pożyczki”, przeznaczonej na pobory bibliotekarzy (70 000 zł), zakup zbiorów i wydatki bieżące. Równocześnie informował Ministerstwo, że “z prośbą zwraca się po raz ostatni, gdyż dalszą troskę o Bibliotekę przejmie Zarząd Miejski w Lublinie”⁴. Towarzystwo utraciło swój główny atut, jakim było

¹ APL Akta m. Lublina 1944-1950 (dalej AmL) sygn. 76 k. 185. Protokół z 68-go posiedzenia Prezydium Zarządu Miejskiego w Lublinie odbytego 13 maja 1948 r.

² Z. Bieleń. *Powojenne losy Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego (do połączenia z Miejską Biblioteką Publiczną w 1948 r.)*. “Bibliotekarz Lubelski” R. 48 (2005) s. 22. Formalne zatwierdzenie nazwy Biblioteki nastąpiło dopiero 17 XI 1953 r. na podstawie Uchwały nr 204 Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Lublinie. Członkiem Prezydium odpowiedzialnym za wykonanie uchwały została Jadwiga Nieścioruk. Zob. APL Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej Wydział Kultury (dalej: PWRN WK) sygn. 305 k.97-98.

³ K. Gawarecka. *Dzieje Biblioteki Biblioteki im. H. Łopacińskiego w Lublinie*. [W:] *Hieronim Łopaciński i Biblioteka Jego Imienia*. Lublin 1957 s. 161; Z. Bieleń. *Miejska Biblioteka Publiczna w Lublinie w latach 1939-1948*. “Bibl. Lub.” R. 44 (2001) s. 15, 24.

⁴ Lubelski Urząd Wojewódzki 1944-1950. Wydział Kultury i Sztuki (dalej LUW WK) sygn. 77 k. nlb. Pismo Zarządu Towarzystwa Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego (dalej TBP) do Ministerstwa Oświaty z 18 X 1948 r. Pieniądze Towarzystwo otrzymało i to jeszcze w wyższej kwocie niż wnioskowało (125 000 zł). Zob. Tamże. Pismo Naczelnej Dyrekcji Bibliotek do Biblioteki Publicznej im. Łopacińskiego z listopada 1948 r. podpisane przez J. Janiczka.

posiadanie bardzo cennego zbioru. Nie wiadomo, jakich nacisków użyto⁵, ale już w rok po oddaniu go miastu w depozyt, na zebraniu ogólnym 19 XI 1949 r. podjęto uchwałę “o przekazaniu Biblioteki [na własność] m. Lublinowi”. Stosowną umowę rejentalną u notariusza Wacława Salkowskiego podpisali 19 IV 1950 r. upoważnieni przedstawiciele TBP: Józef Steliga - prezes, Stanisław Oczkowski - sekretarz i Walenty Radzywiński – skarbnik. Dokument w głównych zarysach powtarzał zapisy umowy z lipca 1948 r. Miasto przejmowało składniki majątkowe Biblioteki. Gwarantowało, że “zbiory stanowiąc będą niepodzielną całość, która nie może być odstąpiona – z wyjątkiem dubletów, [...] i nie może być usuwana poza miasto Lublin”. Zobowiązywało się też, że “szczególną opieką otoczy starodruki, rękopisy, inkunabuły – posiadające szczególną wartość dla nauki”. Placówka miała zachować charakter naukowy. Nazwa nie ulegała zmianie, w dalszym ciągu miała to być Miejska Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego. TBP zastrzegło sobie, aby w Miejskim Komitecie Bibliotecznym uczestniczyli dwaj przedstawiciele nauki, ale niekoniecznie członkowie Towarzystwa, osoby rekrutujące się spośród humanistów i reprezentantów nauk przyrodniczych. Z innych zobowiązań, miasto miało zapewnić opiekę nad grobem patrona Biblioteki oraz ogłosić w ciągu roku konkurs na monografię o jego życiu i działalności⁶. Powyższa uchwała Towarzystwa wymagała zgody władz miejskich Lublina. Dokonano tego na posiedzeniu Kolegium Zarządu Miejskiego 22 IV 1950 r., w czasie którego postawiono wniosek o przedstawienie Miejskiej Radzie Narodowej projektu uchwały o przejęciu “na własność gminy m. Lublina Publ[icznej] Biblioteki im. H. Łopacińskiego”. Wniosek uzasadniano tym, że “Tow[arzystwo] Publ[icznej] Biblioteki [...] nie posiada środków do prowadzenia biblioteki we własnym zakresie”⁷.

Działalność Biblioteki poddano “nadzorowi społecznemu” w postaci Miejskiego Komitetu Bibliotecznego (który działał w latach 1949-1950) oraz Miejskiej Rady Czytelnictwa i Książki. Formalnie miały one zadania koordynacyjne i inspirujące w zakresie tworzenia sieci bibliotecznej, współpracy bibliotek, rozwoju czytelnictwa, gromadzenia zbiorów (Komisja Doboru Książki). Wyniki działalności tych ciał społecznych były skromne⁸.

Pierwsza połowa lat 50. XX w. to szczytowy okres stalinizmu. Liderzy i ideolodzy władz komunistycznych *expressis verbis* głosili, czego oczekują od bibliotek i bibliotekarzy, “żołnierzy rewolucji kulturalnej”. Miał to być udział w zniewoleniu umysłów społeczeństwa⁹. Każda z bibliotek miała realizować jakąś część tego zamierzenia. Tak było w odniesieniu do MBP¹⁰. Środkiem do osiągnięcia celu miała być działalność merytoryczna, szkoleniowa, organizacyjna Biblioteki. Ale nie tylko. Na przykład, w 1954 r. w związku z wyborami do

⁵ Kazimiera Gawarecka tłumaczy to okolicznością, że przekazanie zbiorów w formie depozytu “nie było wygodne” dla obydwu stron. Nie wyjaśnia jednak powodów. Zob. Gawarecka, jw. s. 161.

⁶ BŁ Zbiory Specjalne. Papiery Towarzystwa Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego z lat 1907-1957 s. 84. Zob. też M. Gawarecka. *Towarzystwo Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie*. W : *W kręgu Hieronima Łopacińskiego*. Lublin 1977 s. 17.

⁷ APL AmL 1944-1950 sygn. 79 k. 90-91.

⁸ K. Gawarecka. *Dzieje Biblioteki...* s. 162-163; (zm). *Dobrze zorganizowane czytelnictwo to wzrost poziomu kulturalnego społeczeństwa*. “Kultura i Życie” 1954 nr 42 s. 1.

⁹ [E. Ochab]. *Bibliotekarz żołnierzem rewolucji kulturalnej*. “Bibliotekarz” R. 20 (1953) nr 3 s. 65-66. Obszernie pisała też o tym prasa bibliotekarska. Zob. *Po ogólnokrajowej naradzie bibliotekarzy w sprawie czytelnictwa*. “Bibliotekarz” R. 19 (1952) nr 3 s. 67-73; *Rezolucja ogólnokrajowej narady bibliotekarzy w dniach 29 i 30 maja 1952 r. w Warszawie*. s. 73-75; *Apel Związku Bibliotekarzy i Archiwistów Polskich do wszystkich bibliotekarzy w sprawie wyborów*. s. 99-100.

¹⁰ BŁ Arch. 02/103 k. 4-6. Sprawozdanie z działalności... w 1952 r.

Zenon Zienkiewicz - dyrektor MBP im. H. Łopacińskiego w 1948 r.

Henryk Januszewicz - p.o. dyrektora w 1949 r.

Jan Dobrzański - dyrektor w latach 1949-1950

Sejmu, w Bibliotece utworzono punkt agitacyjno-konsultacyjny, organizowany w porozumieniu z Miejskim Komitetem Frontu Narodowego. Prowadzono też szkolenie bibliotekarzy na temat udziału bibliotek w wyborach¹¹.

Dyrektorem nowo powstałej Biblioteki został dotychczasowy kierownik MBP - Zenon Zienkiewicz. Wcześniej propozycji takiej nie przyjął dr Jan Dobrzański¹². Zienkiewicz niedługo sprawował nową funkcję. Z końcem października 1948 r. zrezygnował ze stanowiska i objął niższe funkcje bibliotekarskie. Na jego miejsce w styczniu 1949 r. przyszedł artysta malarz Henryk Januszewicz jako p.o. kierownika. Jednak już pod koniec lutego, po zaledwie miesięcznych rządach, wymówiono mu pracę od 1 IV. Następnym dyrektorem od 1 VI 1949 r. został dr Jan Dobrzański, który w czerwcu następnego roku także zrezygnował z pracy. Przez następne pół roku był wakat na stanowisku kierownika, co wskazuje, że nie było chętnych¹³. W tej sytuacji w czwartym kwartale 1950 r., Antoni Kluczyk, z racji pełnionej funkcji kierownika Wydziału Oświaty, na naradach z zespołem Biblioteki, podejmował najważniejsze decyzje dotyczące działalności placówki. To doświadczenie bibliotekarskie wpłynęło m. in. na jego decyzję o zmianie miejsca zatrudnienia. Od 1 I 1951 r. na własną prośbę został przeniesiony na stanowisko dyrektora MBP.

Po "unii bibliotecznej" – jak to określała prasa, najpilniejszym zadaniem, przed jakim stało kierownictwo MBP, było wyremontowanie lokalu Biblioteki im. Łopacińskiego. Dziennikarz "Życia Lubelskiego" tak opisał stan pomieszczeń bibliotecznych przy ulicy Narutowicza: "Dach bocznego skrzydła [prawej oficyny ZB], w którym mieszczą się księgozbiory – przecieka. Sufit w kilku miejscach popękał od wilgoci, na posadzce pokazuje się grzyb i pleśń [...]. Ponadto konieczny jest remont centralnego ogrzewania, które zostało uszkodzone jeszcze zimą 1945/46 roku i dotychczas nie jest naprawione. Opalanie zaś sali czytelników i magazynów książkowych za pomocą żelaznych piecyków, jakie było praktykowane w ciągu ubiegłych zim nie powinno mieć miejsca [...]"¹⁴. Część z tych prac remontowych przed końcem roku zakończono, m. in. remont co w czytelni¹⁵.

Drugim, nie mniej ważnym zadaniem, było wzmocnienie organizacyjne i kadrowe "centrali". Z personelu merytorycznego, liczącego w 1947 r. dziewięć osób pozostały cztery. W związku z tym dyrektor Zienkiewicz 13 IX 1948 r. wystosował do swego przełożonego w Wydziale Oświaty i Kultury Antoniego Kluczyka pismo, w którym prosił "o ustalenie z dniem 15 IX rb. i do końca roku budżetowego etatu w składzie [...] dziewięciu osób". Uzasadniał to faktem wakatów na podstawowych stanowiskach bibliotekarskich. "Że etat był niewystarczający – świadczą o tym ogromne zaległości i niedociągnięcia w pracy, do odrobienia których należy niezwłocznie przystąpić, żeby działalność Biblioteki usprawnić". Z tym stanowiskiem całkowicie zgadzał się Kluczyk, który przesyłając wniosek Zienkiewicza do Wydziału Ogólnego Zarządu Miejskiego, kompetentnego w sprawach kadrowych, pisał: "stwierdzam bezwzględnie konieczność zwią-

¹⁰ BŁ Arch. 02/103 k. 4-6. Sprawozdanie z działalności... w 1952 r.

¹¹ (zm). *Dobrze zorganizowane czytelnictwo...*

¹² Urząd Miasta w Lublinie Archiwum (dalej UMLA). Akta personalne Zenona Zienkiewicza k. 3-6. Życiorys J. Dobrzańskiego zob. K. Przybyłko. *Rys biograficzno-historyczny Jana Dobrzańskiego*. W: *Jan Dobrzański : Profesor, Mistrz, Przyjaciel*. Red. Kazimierz Przybyłko. Lublin 2001 s. 8 - 17.

¹³ UMLA Akta personalne Henryka Januszewicza k. 1, 23-24. APL AmL 1944-1950 sygn. 375 k. 5. Pismo Wydziału Oświaty PMRN do Wydziału Ogólnego PMRN, po 13 X 1950 r.

¹⁴ (is). *Miejska Biblioteka Publiczna im. H. Łopacińskiego : po "unii" bibliotecznej*. "Życie Lubelskie" 1948 nr 241 s. 3.

¹⁵ APL AmL 1944-1950 sygn. 375 k. 2.

szczenia personelu bibliotecznego jeszcze w roku bieżącym, by praca oświatowa na którą obecnie najwyższe czynniki państwowe kładą mocny nacisk mogła należycie się rozwijać¹⁶. Władze wnioszek przyjęły. Na posiedzeniu Kolegium Zarządu Miejskiego w dniu 12 października zdecydowano o zwiększeniu stanu zatrudnienia o cztery etaty, z przeznaczeniem na stanowiska: pomocnika magazyniera, kierownika czytelnicy, bibliotekarza i pomoc księgowego¹⁷.

Przed nowym kierownictwem stały istotnie duże wyzwania w zakresie pracy merytorycznej. W zasadzie należało na nowo zorganizować pracę Biblioteki głównej. Poza tym powinno być przeprowadzone skontrum, przed faktycznym przejściem zbiorów. Do opracowania pozostawało 20 000 wol., które były w posiadaniu Biblioteki od lat, obecnie ułożonych "w stosach i piramidach". Przeorganizowania wymagały katalogi klamrowe prowadzone "na archaicznych, nieoszczędnych i niewygodnych kartach". Usprawnienia wymagała praca czytelnicy i magazynu. Nie była prowadzona księga inwentarzowa materiałów i sprzętu. Zastrzeżenia budziła praca kancelarii.

Pod szyldem Miejskiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego nowa placówka działała ponad sześć i pół roku. Jej problemy organizacyjne i efekty pracy prezentują poniższe ustalenia.

Status prawny

Z chwilą połączenia bibliotek dotychczasowa Biblioteka im. Łopacińskiego została włączona w porządek prawny obowiązujący MBP. Placówka była jedną z instytucji miejskich o ograniczonych prawnie kompetencjach. Istniała silna więź organizacyjna z Zarządem Miejskim, do którego uprawnień należały najważniejsze decyzje w sprawach organizacyjnych, finansowych, kadrowych, formułowanie wytycznych dotyczących działalności merytorycznej oraz ocena działalności.

Ujednoczenie administracji państwowej i samorządowej w 1950 r. oraz przejście funkcji organizatora przez Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Lublinie nie spowodowały żadnych zmian w statusie Biblioteki. W nowej sytuacji placówka stała się jedną z wielu jednostek organizacyjnych miejskich, finansowanych z budżetu państwa.

Pod względem organizacyjnym Biblioteka podlegała, podobnie jak jej poprzedniczka, MBP, Wydziałowi Oświaty i Kultury, na czele którego w okresie łączenia bibliotek stał Antoni Kluczyk, osoba kompetentna i życzliwa Bibliotece.

Kierownictwo placówki, zwłaszcza kiedy stanowisko dyrektora objął Kluczyk, zdawało sobie sprawę z roli Książnicy w życiu kulturalno-naukowym miasta. Opisując działalność Biblioteki w 1951 r. stwierdzał, że pełni ona funkcje "biblioteki powszechnej i naukowej". Podstawę do formułowania takich ocen stanowiły wytyczne konferencji bibliotekarskiej w Krynicy z lutego 1951 r.: "upowszechnić biblioteki naukowe, unaukować powszechne"¹⁸. Wystąpił wobec tego do władz miejskich z propozycją formalnego przyznania Książnicy praw placówki naukowej. Prezydium MRN uznało jego argumentację i pod koniec 1951 r. wystąpiło do władz centralnych o przyznanie statusu biblioteki naukowej¹⁹. Wniosek nie zyskał jednak aprobaty.

¹⁶ APL AmL 1944-1950 sygn. 77 k. 222-223.

¹⁷ APL AmL 1944-1950 sygn. 77 k. 199. Protokół z 27. posiedzenia Kolegium Zarządu Miejskiego z 12 X 1948 r.

¹⁸ BŁ Arch. sygn. 02/103 k. 7. Działalność ... w roku 1951.

¹⁹ Tamże k. 2. Ramowy plan pracy Miejskiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego w Lublinie na rok 1952.

Organizacja Biblioteki

W Bibliotece im. Łopacińskiego, małej liczebnie, organizacja pracy opierała się na przydziale czynności poszczególnym osobom. Po połączeniu z MBP zmieniały się funkcje placówki, wzrosła liczba wykonywanych zadań i ich zakresy, a to w konsekwencji powodowało wzrost zatrudnienia; następowała specjalizacja czynności bibliotekarskich. Już od jesieni 1948 r. zaczęły powstawać plany stworzenia bardziej rozwiniętej placówki bibliotecznej, choć nie do końca sprecyzowane.

W strukturze organizacyjnej biblioteki głównej (do 1952 r.) wyróżniano działy: rękopisów, starodruków i kartografii oraz czytelnię naukową. Początek zmian i nowej organizacji wiąże się z opuszczeniem gmachu przy ul. Narutowicza 4 przez Polskie Radio. Odzyskane pokoje pozwoliły na wyodrębnienie nowych agend. Począwszy od 1953 r. wymienia się w centrali działy: gromadzenia i opracowania zbiorów, instrukcyjno-metodyczny, finansowo-gospodarczy oraz czytelnię czasopism. Dotychczasowy dział kartografii przemienia się w dział kartografii i rycin. W 1954 r. powołano dział czasopism. Niewiele wiadomo o pierwotnej obsadzie personalnej działów, ale jak się wydaje, były to agendy z reguły jednoosobowe, chyba że pracowały w systemie dwuzmianowym.

W 1953 r. planowano utworzenie w budynku przy ul. Narutowicza wypożyczalni książek do domu, głównie z literatury naukowej i popularnonaukowej²⁰. To się jednak nie powiodło. Podobnie nie doszła do skutku inna inicjatywa dyrektora Kluczyka – utworzenie, po opuszczeniu budynku przez Muzeum - „specjalnej sali dla profesorów i pracowników naukowych”, co miało zapewnić im korzystniejsze warunki do pracy naukowej²¹.

Placówki filialne były organizowane w formie wypożyczalni ogólnych, obsługujących całe środowisko i wszystkie kategorie użytkowników. W przypadku posiadania większego pomieszczenia pozwalającego na rozdzielenie potoku czytelników dorosłych oraz dzieci i młodzieży, starano się utworzyć obok wypożyczalni ogólnej agendę związaną z obsługą najmłodszych. W dwóch placówkach, w Trybunale i Filii nr 4, ze względu na dużą frekwencję, wprowadzono innowację polegającą na zarezerwowaniu dwóch dni w tygodniu dla młodzieży szkół średnich i dwóch dni dla dzieci ze szkół podstawowych. Dyrektor Biblioteki wyjaśniał, że dzięki „takiej organizacji pracy bibliotekarz mógł służyć odpowiednią radą i pomocą określonym kategoriom czytelników”²².

Każdy zespół pracowniczy i każda osoba miały przydzielony odpowiedni zakres pracy. Z chwilą zaistnienia działów jeden z bibliotekarzy, którzy tam pracowali, stawał się kierownikiem, choć były to przeważnie agendy jednoosobowe. W zbiorach specjalnych kierownik działu odpowiadał za wszelkie prace i działania związane z jednym określonym rodzajem zbiorów, tj. za gromadzenie, opracowanie i udostępnianie.

Za czasów dyrektora Kluczyka funkcję koordynacyjną i planistyczną spełniały organizowane co sobotę narady z pracownikami. Ich rolę określał następująco: „Najwłaściwszym miejscem do omawiania spraw bibliotecznych są nasze cotygodniowe narady wytwórcze, gdzie pracownicy biblioteczni [...] dzielą się

²⁰ Koresp. ank. *Nowa wypożyczalnia książek naukowych : ORZZ zapomniała o czytelnikach: spacerkiem po bibliotekach Lublina*. „Życie Lubelskie” 1953 nr 21 s. 24.

²¹ (zm). *Dobrze zorganizowane czytelnictwo ...*

²² [A. Kluczyk]. *Współpraca Biblioteki Miejskiej w Lublinie ze szkołami*. „Bibliotekarz” R. 18 (1951) nr s. 141.

swymi doświadczeniami i uwagami nad podniesieniem poziomu naszej pracy.”²³ Ponadto w każdym kwartale, począwszy od 1949 r., odbywały się trzy narady zwane “wytwórczymi”. Zapraszano na nie przełożonego z Wydziału Oświaty i Kultury, wtedy Kluczyka, a po jego przejściu do Biblioteki, inne ważne osoby zajmujące się organizacją życia kulturalnego w mieście lub reprezentujące organizatora. Przedmiotem narad były “najpilniejsze sprawy związane z pracą biblioteczną” oraz sprawozdania z odbytych kursów, praktyk, narad wojewódzkich i centralnych²⁴. Ta forma relacji kierownictwa z pracownikami zanikła około 1951 r. Należy wskazać jeszcze na jedną funkcję narad i sobotnich szkoleń: to one w dużym stopniu odgrywały rolę moderatora “nowego myślenia”.

Praca w agendach udostępniania w bibliotece głównej oraz w wypożyczalni w Trybunale była prowadzona w systemie dwuzmianowym. W Czytelni Naukowej wprowadzono, począwszy od 18 III 1951 r., pracę w niedzielę²⁵, w godz. 14-19, za co przysługiwał pracownikowi dzień wolny w najbliższym tygodniu.

W filiach praca trwała w godz. 10 - 18, przy czym dla czytelników były one otwarte w godz. 13-18.

Nowo utworzone filie biblioteczne były placówkami etatowymi. Jedy-
nym wyjątkiem była Filia nr 5 w dzielnicy “za Cukrownią”, czynna trzy razy w tygodniu, ale i ona od grudnia 1951 r. stała się pełnoetatową²⁶.

Sieć biblioteczna. Sytuacja lokalowa

Po “unii bibliotecznej” substancja lokalowa Biblioteki nie zmieniła się i składała się z dotychczasowych pomieszczeń obydwu bibliotek. Książnica przy ul. Narutowicza stała się biblioteką główną, przez pracowników i publicystów nazywana centralą. Zajmowała czytelnię na I piętrze, dwa pokoje pod magazynem i pierwsze piętro prawej oficyny. W 1952 r. z budynku zostało wprowadzone Polskie Radio, zajmujące na parterze pomieszczenie czytelni oraz pokoje we wschodniej części budynku głównego²⁷. Władze miejskie, będące właścicielem obiektu, przyznały je Bibliotece. Zagospodarowanie nowej przestrzeni umożliwiło przemieszczenie niektórych działów do oddzielnych pokoi. Utworzono długo oczekiwaną czytelnię czasopism, liczącą 56 miejsc. W przyległych do czytelni pokojach ulokowano działy: informacyjno-bibliograficzny (2 pokoje, w jednym katalog, w drugim pracownię i informatorium), gromadzenia i opracowania zbiorów oraz gabinet dyrektora i kancelarię. Rozprzestrzenił się dział rękopisów, starodruków, kartografii i grafiki, pozbywając się współlokatorów²⁸. Te zmiany prze-

²³ BŁ Arch. 02/102 k. 5. Sprawozdanie z działalności ... w 1952 r. [właściwie: 1951]

²⁴ BŁ Arch. Sprawozdania MBP z lat 1949-1955.

²⁵ BŁ Arch. sygn. 02/103 k. 1. Plany pracy i sprawozdania MBP im. H. Łopacińskiego. R. 1951-1952. Działalność Miejskiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego w roku 1951. Kluczyk napisał, że nastąpiło to w lutym 1951 r.

²⁶ Koresp. kof. [Sto dwadzieścia trzy] 123 tys[iące] tomów – w tym wiele “białych kruków” liczy księgozbiór biblioteki im. Łopacińskiego. “Życie Lubelskie” 1951 nr 336 s. 8.

²⁷ Jeszcze w czerwcu 1948 r. Polskie Radio zwróciło się do Prezydenta Lublina Stanisława Szramowicza o przydzielenie na parterze dwóch pomieszczeń na potrzeby instytucji. Przygotowując dla Prezydenta odrębną notatkę naczelnik Wydziału Oświaty i Kultury A. Kluczyk napisał: “Nie może być mowy o oddaniu jakichkolwiek pomieszczeń w gmachu przy ul. Narutowicza 4 [...], gdyż Zarząd Miejski przejął Bibliotekę im. Łopacińskiego w celu jej pełnego uruchomienia, a nie kurczenia skromnego stanu posiadania”. Zob. APL AmL 1944-1950 sygn. 77 k. 102.

²⁸ Koresp. kc. *Biblioteka im. Łopacińskiego w nowych pomieszczeniach : od 15 września druga czytelnia*. “Życie Lubelskie” 1952 nr 189 s. 4; “Dzień Lublina” : w *Bibliotece im. Łopacińskiego*. “Życie Lubelskie” 1952 nr 223 s. 6; A. Kluczyk. *Rok ubiegły w Miejskiej Bibliotece Publicznej*. “Kultura i Życie” 1953 nr 2 s. 3.

strzenne wpłynęły również na lepszą organizację pracy i poprawę warunków korzystania z usług Biblioteki. Na przykład z Czytelni Naukowej wyprowadzono katalogi, co zapewniło większą przestrzeń dla czytelników i ciszę w pomieszczeniu. Wcześniej była nagminnie naruszana przez użytkowników podczas wyszukiwania potrzebnych materiałów²⁹. Opisany stan posiadania w centrali utrzymał się do końca okresu.

Uporządkowanie zaplecza biblioteki głównej, zaprowadzenie zieleni, rabatki, wytyczenie alejek i ustawienie ławek pozwoliło zorganizować w "ogródku" w 1954 r. czytelną letnią, do której wejście prowadziło przez czytelną czasopism³⁰.

Sytuację lokalową istniejących placówek filialnych można ocenić jako dostateczną, biorąc pod uwagę standardy tamtego okresu. Największym pomieszczeniem dysponowała Filia w "Trybunale". Z innych "względnie dobre warunki lokalowe" miała Filia nr 1 przy ul. Kunickiego 61. Udało się tam nawet utworzyć małą czytelną w wyniku ścieśnienia i innego ustawienia księgozbioru³¹. Niewiele dobrego można powiedzieć o lokum Filii nr 2 i Filii nr 3.

W tamtym okresie ważnym społecznie i kulturowo zadaniem był rozwój sieci bibliotecznej w Lublinie. Za priorytetowe uznawały je władze miejskie. Już na początku okresu ówczesny naczelnik Wydziału Oświaty i Kultury, Antoni Kluczyk w piśmie do Prezydium MRN pisał w grudniu 1948 r.: "Główny wysiłek Zarządu Miejskiego w akcji bibliotecznej skierowany jest na zakładanie filii Miejskiej Biblioteki Publicznej"³². Utworzenie ich było uwarunkowane możliwością pozyskania lokali, a z tym było niezwykle trudno. W miejskich planach infrastruktury kulturalnej przewidywano tworzenie filii w dzielnicach robotniczych³³. Mając to na uwadze Wydział Oświaty i Kultury Zarządu Miejskiego oraz kierownictwo Biblioteki czyniły starania u władz miejskich o przydział nowych pomieszczeń. Szło to opornie. Pierwszą nową placówką, Filię nr 4, na Kośminku (Bronowicach), otwarto 8 V 1949 r. Uroczystego aktu dokonał Prezydent Miasta Stanisław Krzykała w obecności władz oświatowych i zebranej młodzieży. Placówka mieściła się w jednym pokoju, na parterze, w prywatnym domu przy ul. Armii Czerwonej 11 (obecnie ul. Fabryczna). "Lokal biblioteki jest dość szczupły" – napisał o nim dziennikarz, który odwiedził placówkę w 1952 r.³⁴ Następną filię, oznaczoną numerem 5, zorganizowano rok później w prywatnym domu w przy ul. Krochmalnej 28, w dzielnicy "za Cukrownią". Z kolejną placówką były już trudności. Z pomocą przyszła WBP, która miała siedzibę na ZOR Zachód, innej dziel-

²⁸ Koresp. kc. *Biblioteka im. Łopacińskiego w nowych pomieszczeniach : od 15 września druga czytelnia*. "Życie Lubelskie" 1952 nr 189 s. 4; "Dzień Lublina" : w *Bibliotece im. Łopacińskiego*. "Życie Lubelskie" 1952 nr 223 s. 6; A. Kluczyk. *Rok ubiegły w Miejskiej Bibliotece Publicznej*. "Kultura i Życie" 1953 nr 2 s. 3.

²⁹ T. Gwardak. *Nowe warunki rozwoju Miejskiej Biblioteki Publicznej*. "Kultura i Życie" 1952 nr 21 s. 1.

³⁰ *Czytelnia letnia*. "Życie Lub." 1954 nr 178 s. 4; *W czytelni letniej*. "Życie Lub." 1954 nr 199 s. 6.

³¹ M. Welna. *Książka zdobywa nowego czytelnika*. "Kultura i Życie" 1953 nr 13 s. 1.

³² APL AmL 1944-1950 sygn. 375 k. 1.

³³ Sprawy tworzenia bibliotek w dzielnicach robotniczych mocno były zainteresowane władze partyjne województwa. W przesłanej do KC PZPR Analizie czytelnictwa i pracy bibliotek województwa lubelskiego zastępca kierownika Wydziału Propagandy KW PZPR, Mieczysław Syta, pisał, że jest konieczna dalsza rozbudowa placówek i wskazał rejony, gdzie ich utworzenie jest najpilniejsze. Imiennie wyliczono dzielnicę Stalingradzką, Rury Jezuickie, Sławinek. Zob. AAN PZPR. Komitet Centralny. Wydział Kultury. Sektor Kulturalno-Oświatowy. Biblioteki i Czytelnictwo. Sygn. 237/XVIII – 13 (1953 r.).

³⁴ *Biblioteka na Bronowicach zyskała pierwsze miejsce we współzawodnictwie*. "Sztandar Ludu" 1952 nr 231 s. 5.

nicy robotniczej. Wygospodarowano jeden pokój, który odstąpiono MBP na zorganizowanie tam następnej placówki bibliotecznej. Uroczyste otwarcie Filii nr 6 nastąpiło 8 III 1951 r.³⁵ Zawarcie umowy o bibliotecznej obsłudze studentów UMCS zaowocowało pozyskaniem pomieszczenia w bloku A miasteczka akademickiego. Powstała tam 1 XII 1953 r. Filia nr 7³⁶.

Obok ogólnych wypożyczalni dążono do utworzenia specjalistycznych placówek obsługujących dzieci i młodzież. W pomieszczeniu Filii Trybunał “wygospodarowano” jeden pokój i przeznaczono go na czytelnię dla dzieci. Uroczyste otwarcie ją 19 I 1950 r.³⁷ Niedługo później udostępniono w sąsiedztwie czytelnię młodzieżową. Jednak nie dane im było działać długo. W związku z wydanym przez PMRN (w czerwcu 1951 r.) nakazem eksmisji z pomieszczeń obydwie czytelnie zlikwidowano. Odzyskano je dopiero w styczniu 1952 r.³⁸ Na początku 1955 r. w holu “Trybunału”, przylegającego do pomieszczeń bibliotecznych, utworzono czytelnię-świetlicę, przeznaczoną dla interesantów urzędów miejskich mieszczących się w gmachu³⁹.

Rozwój bibliotek przyzakładowych, których na przełomie lat 1953/1954 było w Lublinie 119⁴⁰, zahamował rozwój sieci punktów bibliotecznych. Ich liczba nigdy nie była wysoka, jednak na początku lat pięćdziesiątych zaczęła się zmniejszać. W 1954 r. było 6 punktów, a w 1955 już tylko 3⁴¹.

Sytuacja finansowa Biblioteki. Budżet

Do czasu połączenia MBP i Biblioteki im. Łopacińskiego ich sytuacja finansowa była diametralnie różna. W złej kondycji była zwłaszcza ta druga. Z tego względu “unia biblioteczna” stała się dla niej wybawieniem z ciągłych kryzysów finansowych. Jeśli budżet MBP w 1947 r. wynosił 1 095 186 zł⁴², to na 1948 r. zamknął się kwotą 3 052 118,55 zł. Największą pozycję w wydatkach stanowiło uposażenie pracowników i dodatki do płacy – 1 533 824 zł. Na zbiory wydatkowano 844 589 zł, w tym na zakup księgozbioru 647 717 zł, na prenumeratę czasopism 38 341 zł, na oprawę i konserwację 158 531 zł. “Urządzenia biblioteczne” kosztowały 211 870 zł, a wydatki administracyjno-rzeczowe wyniosły 108 131,55 zł⁴³. Główny ciężar utrzymania Biblioteki wziął na siebie Zarząd Miejski. Przyznał dotację w wysokości 2 079 184,56 zł. Subwencja Ministerstwa Oświaty wynosiła 401 356 zł, a opłaty czytelników przyniosły dochód - 571 578 zł⁴⁴.

³⁵ A. Kluczyk. *Jeszcze o rozwoju kultury ludowej w Lubelszczyźnie : sprawa Biblioteki im. H. Łopacińskiego*. “Sztandar Ludu” 1951 nr 95 s. 8.

³⁶ BŁ Arch. sygn. 02/107 k. 50. Sprawozdanie ... za okres od 1 X 1953 do 31 XII 1953 r.

³⁷ Z. Ciuruś. *Rozwój filii dla dzieci Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego w Lublinie w latach 1950-1980*. Lublin 1982 (mps) s. 13; A. Bogowska. *Opis działalności Filii numer 21 Miejskiej Biblioteki Publicznej imienia Hieronima Łopacińskiego w Lublinie na podstawie roku 2002*. Lublin 2003 (mps).

³⁸ AAN, MKiS, CZB. 74. Biblioteki publiczne. Plany pracy. Sprawozdania. Litera L-W; *Czytelnia Młodzieżowa w Trybunale*. “Sztandar Ludu” 1953 nr 23 s. 6; (rk). *Nowa czytelnia młodzieżowa w lubelskim Trybunale*. “Sztandar Ludu” 1953 nr 23; St. *Czytelnia młodzieżowa w Trybunale*. “Sztandar Ludu” 1953 nr 226 s. 6.

³⁹ *Nowa czytelnia Biblioteki Miejskiej*. “Życie Lubelskie” 1955 nr 38 s. 4.

⁴⁰ APL Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej Wydział Organizacyjno-Prawny (dalej PWRN WOP) sygn. 90 k. 470.

⁴¹ APL Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej Wydział Kultury (dalej PWRN WK) sygn. 352 k. 10.

⁴² BŁ Arch. Sygn. 02/105 s. 5. Rozwój MBP w okresie 1945-1948 lat.

⁴³ BŁ Arch. sygn. 02/105 s. 6. Wydatki MBP im. HŁ za rok 1948.

⁴⁴ BŁ Arch. sygn. 02/105 Wydatki MBP im. HŁ za rok 1948 s. 9-10.

W 1949 r. budżet Biblioteki planowano na 7 858 000 zł, podczas gdy w rzeczywistości wykonanie wyniosło 8 999 700 zł. O skali wzrostu nakładów na MBP świadczy fakt, że tylko na wydatki rzeczowo-biblioteczne i administracyjne przeznaczono 4 526 211 zł (planowano 3 126 300 zł). Z tej kwoty na zakup książek wydatkowano 1 813 720 zł i prenumeratę czasopism 150 112 zł. Dochody obliczono na 4 526 211 zł i pochodziły z wpłat samorządu lokalnego – 1 470 337 zł, z dotacji państwowych 2 198 135 zł, w tym z Ministerstwa Oświaty w gotówce 1 740 000 zł i w książkach 12 085 zł. Miejski Komitet Oświaty, Książki i Prasy przyznał Bibliotece pomoc w wysokości 146 050 zł⁴⁵. Rok później wydatki miasta na Bibliotekę wyniosły 10 158 590 zł⁴⁶.

Wraz z progresywnym rozwojem Biblioteki rosła wydatki na jej funkcjonowanie. W 1954 r. budżet MBP wyniósł 618 000 zł (po denominacji przeprowadzonej w 1950 r.). Plan na rok następny wynosił w różnych wersjach od 700 000 zł do 709 000 zł⁴⁷. Były w nim przewidziane tylko wydatki bieżące. Zachował się bowiem wniosek Wydziału Kultury PMRN skierowany do Prezydium o dofinansowanie kapitalnego remontu dachu nad Czytelnią Naukową, który już dawno wymagał naprawy. Dyrektor Kluczyk wcześniej zakupił blachę, teraz należało dokonać wymiany pokrycia. Na ten cel trzeba było uzyskać 8000 zł. Prawdopodobnie sumę tę otrzymano. Władze odrzuciły za to wniosek o dotację na wydatki inwestycyjne w wysokości 34 390 zł⁴⁸.

Pracownicy

Wspomnieliśmy, że władze miejskie zgodziły się jeszcze w 1948 r. na zwiększenie obsady etatowej w bibliotece głównej. Pierwszymi przyjętymi pracownikami po połączeniu byli: Maria Wojtaszak (sierpień), Anna Brzezicka (październik) i Wanda Szwarc (listopad). Pierwsza przeszła do „Trybunału”, pozostałe dwie zasilily Bibliotekę Główną. Rok zakończono z dwudziestodwuosobową załogą. W ciągu 1949 r. zatrudniono 6 osób, w tym 5 do działalności merytorycznej. Pierwszą zatrudnioną była Maria Zarebska-Rzeźnicka (styczeń). Z pracy zrezygnowały dwie osoby. Stan zatrudnienia powiększył się do 26 osób⁴⁹. W następnym roku przyznano Bibliotece zaledwie trzy nowe etaty, ale bibliotekarzy, których przyjęto do pracy, było z co najmniej trzykrotnie więcej. Z nowych pracowników należy wymienić Danielę Jeleń i Marię Fodemską, które swoje życie zawodowe związały z książką. Odszedł dyrektor Jan Dobrzański.

Rok 1951 spotęgował zmiany kadrowe. Odeszło z pracy 12 pracowników, większość osób z bardzo krótkim stażem. Podjęło zatrudnienie 16 osób, w tym także dyrektor, Antoni Kluczyk, przeniesiony na własną prośbę z Wydziału Oświaty Zarządu Miejskiego. Według stanu na 31 XII 1951 r. Biblioteka zatrudniała 34 osoby, w tym 25 na stanowiskach bibliotekarskich, 1 pracownika administracyjnego i 8 pracowników obsługi⁵⁰. Dwa lata później stan zatrudnienia wynosił 39 etatów. Liczbę pracowników merytorycznych powiększono do 31, dwa stanowiska przypadły pracownikom administracyjno-gospodarczym, zmniejszono liczbę pracowników obsługi do 6 etatów⁵¹. W 1954 r. przyznano Bibliotece

⁴⁵ BŁ Arch. sygn. 02/107 k. 88, 91. Sprawozdanie z wykonania budżetu Miejskiej Biblioteki Publ[icznej] im. H. Łopacińskiego za rok 1949.

⁴⁶ BŁ Arch. sygn. 02/105 s. 5.

⁴⁷ APL PMRN w Lublinie sygn. 90 k. 118, 120.

⁴⁸ APL PMRN w Lublinie sygn. 90 k. 110, 354

⁴⁹ BŁ Arch. sygn. 92/107 k. 77-87. Sprawozdanie kwartalne za 1949 r.

⁵⁰ AAN CZB sygn. 74 k. 14.

następne dwa etaty. Kosztem zmniejszenia liczby pracowników administracyjnych do jednego etatu, stanowiska bibliotekarskie obsadzono trzema etatami⁵².

W 1955 r., kiedy było już zdecydowane połączenie bibliotek, dyrektorowi Kluczykowi udało się uzyskać następne dwa etaty, które przeznaczono na działalność merytoryczną⁵³.

Za jego czasów dla nowicjuszy podejmujących pracę w Bibliotece wprowadzono praktyki wstępne. Polegały na tym, że kandydat praktykował w różnych działach i poznawał kolejne stanowiska pracy. “Wszędzie był sprawdzany, otrzymywał przydział i nowa obserwacja na nowym miejscu pracy” – tak skomentowała ten przegląd możliwości przyszłego adepta zawodu jedna z bibliotekarek⁵⁴. Niejednokrotnie zdarzało się, że dyrektor niejako *incognito* zjawiał się w placówce i sam prowadził obserwację. Wizyta kończyła się zazwyczaj rozmową i doradztwem zawodowym.

Władze resortowe, a na gruncie wojewódzkim i miejskim – władze oświatowe, przywiązywały dużą wagę do kształcenia kadr. Z jednej strony było to istotne dążenie do posiadania w bibliotekach osób o wysokich kwalifikacjach zawodowych, z drugiej zaś – środek indoktrynacji politycznej⁵⁵. Kierownictwo Biblioteki powyższe wytyczne musiało respektować i było zobowiązane do ich realizacji. Osobom już przeszkolonym proponowano następne formy doskonalenia zawodowego. W 1951 r. co trzeci pracownik merytoryczny był na kursie lub praktyce doskonalącej. W Jarocinie, specjalistycznym ośrodku kształcenia bibliotekarzy, przebywało 5 bibliotekarek, w BN - 2, w BUW - 1 i w Instytucie Chemii Przemysłowej w Warszawie - 1. Do Jarocina kierowano osoby nowo zatrudnione na kursy ogólnobibliotekarskie, a dłużej pracujące – na kursy specjalistyczne, np. dla bibliotekarzy dziecięcych. Były też przypadki indywidualnych praktyk w wybranych bibliotekach. Tak np. w 1951 r. 3 bibliotekarki przeszły praktykę doskonalącą w bibliotekach naukowych, 2 w ośrodkach informacyjno-bibliograficznych i 1, kierowniczka działu zbiorów specjalnych, w dziale starych druków BN, a magazynierka poznawała w Instytucie Chemii metody zwalczania kornika⁵⁶. Praktyką codzienną było omawianie “form propagowania książki” na sobotnich szkoleniach wewnętrznych. Miało to na celu doskonalenie umiejętności pracy z czytelnikiem.

Wszystkich pracowników poddano obowiązującemu szkoleniu polityczno-ideologicznemu. Bibliotekarze musieli najpierw „przerobić” materiał dydaktyczny, nadesłany przez Ministerstwo Oświaty, a następnie uczestniczyć w zajęciach kursu Wszechnicy Radiowej II stopnia, po którym następował egzamin. Pracowników fizycznych obowiązywał kurs wstępny, a po zdaniu egzaminu – następny, “na wyższym poziomie, jako nieodzowna podstawa właściwego wykonywania [...] pracy bibliotecznej”⁵⁷.

⁵¹ BŁ Arch. sygn. 02/107 k. 52. Sprawozdanie ... za IV kwartał 1953 r.

⁵² BŁ Arch. sygn. 02/107 k. 5-44. Sprawozdania za 1954 r.

⁵³ BŁ Arch. 02/107 k. 65. Sprawozdanie ... za I kwartał 1955 r.

⁵⁴ Wywiad z T. Czyż przeprowadzany 26 V 2002 r.

⁵⁵ [E. Ochab]. *Bibliotekarz żołnierzem rewolucji kulturalnej*. “Bibliotekarz” R. 20 (1953) nr 3 s. 65-66.

⁵⁶ AAN CZB sygn. 74 k. 13.

⁵⁷ ABL sygn. 02/103. Plany pracy i sprawozdania ... k. 8. Sprawozdanie z działalności Miejskiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego w 1951 r. [uwaga ZB - jest 1952 r.]; A. Kluczyk. *Plany i zamierzenia Biblioteki im. H. Łopacińskiego w Lublinie*. “Sztandar Ludu” 1952 nr 29 s. 8. Kurs Wszechnicy Radiowej II stopnia obejmował zagadnienia materializmu dialektycznego i historycznego, historię ruchów robotniczych oraz historię literatury polskiej. Spośród 25 zdających w styczniu 1952 r. bibliotekarze uzyskali następujące oceny: 11 bardzo dobrych, 9 dobrych i 5 dostatecznych.

Do bibliotekarek wyróżniających się w pracy zawodowej należały: Danuta Hulpowska, Helena Jarocka, Daniela Jeleń, Jadwiga Racka, Maria Wojtaszek⁵⁸.

Działalność informacyjno-bibliograficzna

Z tym okresem należy wiązać początek systematycznej działalności informacyjnej. Już wcześniej pracownicy czytelnicy udzielali czytelnikom informacji dotyczących zbiorów Biblioteki, literatury na określony temat, metodyki poszukiwań bibliotecznych. Podjęcie tego rodzaju usług w sposób zorganizowany wiąże się z ogólnokrajowymi zaleceniami. Już od 1951 r. Irena Harhala specjalizowała się w zagadnieniach informacyjno-bibliograficznych, ukończyła też odpowiedni kurs. W MBP rozpoczęto systematyczne opracowywanie katalogu "Lubliniana" (od 1951 r.) oraz kartotek zagadnieniowych z następującymi tematami: ruchy rewolucyjne na Lubelszczyźnie w latach 1905-1907; historia Wielkiego Proletariatu; plan 6-letni; walka o pokój; współzawodnictwo pracy; racjonalizacja⁵⁹. W następnym roku materiały bibliograficzne rozszerzono o takie zagadnienia, jak dzieje ruchów rewolucyjnych na Lubelszczyźnie w latach 1918-1919⁶⁰.

Przekazanie na rzecz Książnicy pomieszczeń na parterze gmachu przy ul. Narutowicza umożliwiło w 1952 r. utworzenie samodzielnego ośrodka informacyjno-bibliograficznego i zapewniło perspektywy rozwoju⁶¹. W dwupokojowym pomieszczeniu ulokowano katalogi i pracownię, która pełniła funkcję informatorium. Warsztat informacyjny, poza katalogami, składał się z 157 wol. biblioteczki podręcznej, katalogu "Lubliniana" oraz stopniowo powiększanej liczby kartotek, tj. zagadnień aktualnych, cytatów, bibliograficznej, recenzji, zagadnień literackich (wydzielona w 1954 r.), rozporządzeń odnoszących się do bibliotek (1954 r.), adresów bibliotek (1954 r.), wierszy okolicznościowych nazwaną później poezji (1954 r.)⁶². Wszystkie kartoteki były na bieżąco uzupełniane nowymi opisami. O ich ilości świadczy liczba nowych opisów wprowadzona w pierwszym kwartale 1955 r. - 1464. Do tego trzeba dodać 215 opisów w katalogu "Lubliniana" (na 31 III 1955 r. liczył 4435 pozycji)⁶³. Do materiałów informacyjnych należały również wycinki prasowe dotyczące działalności MBP oraz zabytków Lublina, które gromadzono w specjalnych segregatorach.

Jak ośrodek był potrzebny świadczy fakt, iż już w pierwszym roku działania (1952) udzielono 3148 odpowiedzi na pytania⁶⁴. Dwa lata później zanotowano w ciągu roku 5171 informacji bibliograficznych i porad bibliotecznych oraz przeprowadzono 155 kwerend. Ponadto opracowano 42 zestawienia bibliograficzne⁶⁵.

⁵⁸ *Najlepiej pracuje filia nr 3 na Kalinowszczyźnie*. "Życie Lubelskie" 1948 nr 283 s. 3; (em). *Kronika jednej biblioteki*, 1953 II kwart. [Teczka wycinków Działu Informacji WBP im. H. Łopacińskiego]; M. Welna. *Książka zdobywa ...*; (ts). *Rozwój czytelnictwa książki i prasy tematem sesji MRN : 200 bibliotek, 609 tys. tomów*. "Życie Lubelskie" 1953 nr 129 B s. 6; (kos). *Lubicie książki? Z wizytą w bibliotece*. "Życie Lubelskie" 1954 nr 201 s. 4; Informacje własne. Jadwiga Racka, jako jedyna z tej grupy otrzymała w 1953 r. Brązowy Krzyż Zasługi "za upowszechnianie czytelnictwa w dzielnicy robotniczej". Zob. "Bibliotekarz" R. 20 (1953) nr 3 s. 76.

⁵⁹ Koresp. kc. *Rozwój biblioteki im. Łopacińskiego : nowi czytelnicy z dzielnic robotniczych*. "Życie Lubelskie" 1952 nr 55 s. 4.

⁶⁰ A. Kluczyk. *Rok 1951 w bibliotece im. H. Łopacińskiego w Lublinie*. "Sztandar Ludu" 1952 nr 19 s. 6.

⁶¹ Koresp. kc. *Rozwój biblioteki im. Łopacińskiego ...*

⁶² APL PWRN WOP sygn. 90 s. 616; BŁ Arch. sygn. 02/107 k. 6, 17-18, 39.

⁶³ BŁ Arch. sygn. 02/107 k. 63. Sprawozdanie ... za I kwartał 1955 r.

⁶⁴ A. Kluczyk. *Rok ubiegły...*

⁶⁵ K. Gawarecka. *Dzieje Biblioteki ..* s. 164-165.

Działalność kulturalno-oświatowa

Już od momentu połączenia placówek władze administracyjne (i partyjne) zaczęły zwracać uwagę na wzmoczenie działalności kulturalno-oświatowej. Zamierzano ją wykorzystać do indoktrynacji i zniewolenia społeczeństwa, a ściślej jego aktywnej części - czytelników⁶⁶. W informacjach z tamtych czasów powtarzają się sformułowania, np. "właściwie rozumiemy swoją rolę nadbudowy w upowszechnianiu nowej nauki i kultury wśród mas pracujących"; "Wielkie wydarzenia w życiu klasy robotniczej czy to święto 1-go Maja, czy walka o Pokój i Plan Sześcioletni, Przyjaźń Polsko-Radziecka itd. znajdują pełny wyraz w działalności Biblioteki"⁶⁷. Pierwszą wystawą zorganizowaną w bibliotece głównej była ekspozycja przygotowana na Kongres Zjednoczeniowy PPR i PPS pt. "Myśl demokratyczno-rewolucyjna drogowskazem w budownictwie Polski Ludowej", otwarta uroczystie 15 XII 1948 r. z udziałem władz miejskich, na czele z prezydentem Stanisławem Krzykałą⁶⁸. W sprawozdaniu "z osiągnięć gospodarczych i kulturalnych" z 2. poł. 1950 r., sumującym okres PRL, napisano: "Poza tym podjęto propagandę czytelnictwa i książki, urządzając wystawy pod hasłem < Książka w walce o pokój i socjalizm >"⁶⁹. Dorobek 1951 r. księżnicy obejmował tylko dwie wystawy, jedną w maju, w Dniach Oświaty, Książki i Prasy, drugą w październiku, "w miesiącu pogłębienia przyjaźni polsko-radzieckiej". Nosiły tytuł: "Polskie tradycje postępowe w literaturze" i "Książka i prasa radziecka w walce o Socjalizm i Pokój". Według sprawozdania ekspozycje obejrzały 4233 osoby, w tym 52 wycieczki z zakładów pracy i miejscowych szkół⁷⁰. W zestawieniu przesłanym do Wydziału Kultury PWRN wykazano na podstawie danych ze wszystkich placówek (7) 36 wieczorów głośnego czytania, 21 wystaw, 16 plakatów, konkursy i 36 opowiadań bajek dla dzieci⁷¹. Dorobek "centrali" w 1952 r. był bogatszy niż rok wcześniej. Przede wszystkim, uwzględniając czasy, zadeklarowano, że "wielkie wydarzenia polityczne znalazły pełny wyraz w naszej pracy". Chodziło m. in. o wybory do Sejmu oraz majowe Dni Oświaty i Miesiąc Pogłębiania Przyjaźni Polsko-Radzieckiej. Na wystawie, zorganizowanej z okazji Dni Oświaty, zatytułowanej "Wielka Karta zwycięskich i utrwalonych na zawsze zdobyczy polskiego ludu pracującego" eksponowano lubelskie czasopisma z okresu II RP z artykułami m. in. Bolesława Bieruta. Wystawa październikowa nosiła tytuł: "Wielkie budowle Komunizmu"⁷². W pierwszym kwartale 1954 r. przygotowano w centrali wystawę "Polska klasa robotnicza w ścisłym i trwałym sojuszu z podstawowymi masami chłopstwa pracującego umocniła państwo ludowe i rozwija zwycięsko swoje wielkie, historyczne, budownictwo socjalistyczne" zorganizowaną z okazji II Zjazdu PZPR⁷³.

⁶⁶ APL PWRN WK sygn. 351 k. 167. Edward Ochab, sekretarza KC PZPR, w wystąpieniu na I Ogólnopolskiej Naradzie Bibliotekarzy mówił o odpowiedzialności bibliotekarzy "za należyte wypełnianie ważnych zadań państwowych w walce o podniesienie kultury mas, nowej, wyższej, postępowej kultury, niezbędnej dla budowniczych socjalizmu."

⁶⁷ Kluczyk. *Jeszcze o rozwoju kultury...*

⁶⁸ *Wystawa książek w Bibliotece im. H. Łopacińskiego*. "Życie Lubelskie" 1948 nr 347 s. 3; *Myśl demokratyczno-rewolucyjna drogowskazem w budownictwie Polski Ludowej: otwarcie wystawy w Bibliotece im. Łopacińskiego*. "Sztandar Ludu" 1948 nr 346 s. 7.

⁶⁹ APL AmL 1944-1950 sygn. 27 k. 83.

⁷⁰ AAN CZB sygn. 74 k. 12

⁷¹ APL PWRN WK sygn. 351 k.12, 17.

⁷² Kluczyk. *Rok ubiegły...*

⁷³ BŁ Arch. sygn. 02/107 k. 42. Sprawozdanie .. za okres od I I [19]54 do 31 III 1954 r.

Lata 1953-1954 stały pod znakiem konkursów. W grudniu 1953 r. wspólnie z "Domem Książki" przeprowadzono konkurs literacki na znajomość prozy ph. "Robotnik w literaturze polskiej i radzieckiej"⁷⁴. W następnym roku ogłoszono konkurs dla młodzieży ph. "Czy znasz książki podróżnicze i techniczne". Polegał na odgadnięciu autora i tytułu książki na podstawie eksponowanych na planszach ilustracji. W lipcu 1954 r. Biblioteka znów z "Domem Książki" ogłosiła wojewódzki konkurs "10 lat budowy socjalizmu w Polsce Ludowej". "Konkurs obejmował najcenniejsze pozycje polskiej literatury współczesnej obrazujące najważniejsze ośrodki naszego życia politycznego i gospodarczego"⁷⁵. Zebrano 852 rozwiązania, z których 506 było poprawnych⁷⁶. W jesieni tegoż roku był prowadzony konkurs "Czasopismo Twoim doradcą w życiu i pracy". Rozstrzygnięcie nastąpiło 11 grudnia na specjalnej imprezie zorganizowanej w czytelni czasopism⁷⁷. Podsumowaniem działalności kulturalno-oświatowej Biblioteki pod wspólnym szyldem była wystawa zorganizowana w czytelni czasopism "10 lat rozwoju Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Hieronima Łopacińskiego". Pokazano na niej zarówno dzieje księżnicy począwszy od okresu międzywojennego, jak też bogactwo i wartość zbiorów⁷⁸. Ostatnią chronologicznie małą wystawą (2 gabloty) była zorganizowana w marcu 1955 r. ekspozycja dotycząca problematyki rewolucji 1905-1907 r.⁷⁹

Także filie były zachęcane i zobowiązane do prowadzenia szerokiej działalności kulturalno-oświatowej. Preferowane formy pracy to wystawy, pogadanki z czytelnikami, dyskusje na temat przeczytanych książek i "wieczory dobrego czytania". Dla najmłodszych zaczęto wprowadzać wspólne czytanie bajek. W tym ostatnim przypadku inicjatywa należała do Jadwigi Rackiej. Dane liczbowe dotyczące pracy oświatowej są niepełne. Dla ilustracji, w 1952 r. zorganizowano 9 wieczorów dyskusyjnych, 103 wieczory głośnego czytania (z udziałem 3806 osób) i 31 wieczorów bajek (1055 dzieci)⁸⁰.

Na wystawach propagowano m. in. takie tematy, jak: skup ziemniaków, skup zboża, kontraktacja trzody chlewnej. W październiku wszystkie placówki własnymi siłami zorganizowały okolicznościowe wystawy związane z tematyką przyjaźni polsko-radzieckiej. W 1951 r. do przodujących należała Filia nr 4 przy ul. Armii Czerwonej (obecnie ul. Fabryczna). Wyróżniła się liczbą przeprowadzonych wieczorów dobrego czytania⁸¹. W 1954 r. J. Racka zaczęła systematyczną pracę z niewidomymi – głośne czytanie książek (w Domu Opieki przy ul. Głowackiego)⁸².

⁷⁴ Konkurs literacki. "Sztandar Ludu" 1953 nr 298 s. 6; Rozdanie nagród uczestnikom konkursu DK i biblioteki. "Sztandar Ludu" 1954 nr 8 s. 4.

⁷⁵ BŁ Arch. sygn. 02/107 k. 30. Sprawozdanie .. za okres od 1 IV [19]54 do 30 VI 1954 r.

⁷⁶ (rk). *Ożywioną działalność kulturalną prowadzi biblioteka im. Łopacińskiego : sławne nie tylko z księgozbioru.* "Życie Lubelskie" 1954 nr 231 B s. 4.

⁷⁷ *Czasopismo Twoim doradcą : konkurs biblioteki im. Łopacińskiego.* "Życie Lubelskie" 1954 nr 288 s. 6; O.S. *Czasopismo twoim doradcą,* "Kultura i Życie" 1954 nr 44 s. 2; (rj). *Konkurs w bibliotece im. Łopacińskiego : "Czasopismo twoim doradcą w życiu i pracy".* "Życie Lubelskie" 1954 nr 298 B s. 6; (zm). *Blżej gazety i czasopisma.* "Sztandar Ludu" 1955 nr 16 s. 4.

⁷⁸ *Lubiecie książki?...; Ilustracja dorobku Biblioteki im. H. Łopacińskiego.* "Sztandar Ludu" 1954 nr 237 s. 4.

⁷⁹ *Kronika kulturalna.* "Sztandar Ludu" 1955 nr 61 s. 7.

⁸⁰ Kluczyk. *Rok ubiegły ...*

⁸¹ Koresp. kof. [Sto dwadzieścia trzy] 123 tys[iące] tomów – w tym wiele "białych kruków" liczy księgozbiór biblioteki im. Łopacińskiego. "Życie Lubelskie" 1951 nr 336 s. 8.

⁸² (lm). *Dzień Lublina : Brawo bibliotekarze.* "Życie Lubelskie" 1954 nr ? [Teczka wycinków Działu Informacji]; J. Dziedzic. *Moje wspomnienia o Jadzi Rackiej.* "Bibl. Lub." R. 44 (2001) s. 85.

Mniej więcej ok. 1952 r. na szerszą skalę zaczęto prowadzić pracę z dziećmi. Najpierw było to czytanie bajek, rozmowy i dyskusje o książkach. W 1954 r. są informacje o prowadzeniu lekcji bibliotecznych przez Daniełę Jelen w Filii nr 3⁸³. W poprzednim roku pojawiła się w prasie informacja o prowadzonych zajęciach z dziećmi. To wyróżniająca się Filia nr 4 organizowała "zbiorowe czytanie bajek". Jak zauważał korespondent gazety, "Ta forma pracy cieszy się dużą popularnością"⁸⁴. Wyjątkowe miejsce w pracy z dziećmi przypadło specjalistycznej placówce, czytelni dziecięcej w Filii "Trybunał". Od początku podjęła bardzo aktywną działalność⁸⁵. Zaczęła od wieczorów głośnego czytania i opowiadania bajek, prowadzonych systematycznie co tydzień, potem były dyskusje o przeczytanych książkach. W 1952 r. zawiązało się tam kółko artystyczne, które skoncentrowało się na przygotowywaniu inscenizacji. Najpierw przygotowano przedstawienie *Jasia i Kasi*, a jesienią zaczęto prace nad inscenizacją bajki Janiny Porazińskiej *Kopciuszek*. Publicznie zaprezentowano spektakl w drugiej połowie grudnia "z okazji 73. rocznicy urodzin Józefa Stalina". Bajka cieszyła się wielkim zainteresowaniem, skoro w czytelni dziecięcej obejrzało ją 200 dzieci, a drugie tyle musiało zrezygnować. Z okazji rocznicy Andersena wystawiono *Krzysiu*. Z czasem przedstawienia zaczęto wystawiać poza siedzibą Filii⁸⁶. Na początku 1953 r. powstał przy Filii nr 4 Dziecięcy Zespół Artystyczny, który zadokumentował swoje istnienie inscenizacją bajki Puszkina *O rybaku i złotej rybce*⁸⁷. Działalność teatralna była kontynuowana w następnym roku. Z nowości wystawiono *Królową śniegu*, *Słowika*. W 1953 r. odbyło się pierwsze spotkanie autorskie z lubelską poetką Heleną Plattą⁸⁸.

O skali zaangażowania placówek w organizację działalności kulturalno-oświatowej świadczy statystyka wykonanych prac. W 1954 r. zorganizowano 71 wystaw, 10 wieczorów literackich, 144 wieczory głośnego czytania i wieczory opowiadania bajek, 21 lekcji bibliotecznych, 4 konkursy, 3 pogadanki, 3 razy wyświetlano filmy, była 1 prasówka, przyjęto 22 wycieczki, zrealizowano 6 inscenizacji oraz wykonano 158 innych form wizualnych (afisze, plakaty, hasła itp.). Ponadto 463 godziny poświęcono społecznie na czytanie i dyskusje o książkach w Zakładzie Szczętkarskim Związku Inwalidów Ociemniałych⁹⁰.

Intensyfikację działalności kulturalno-oświatowej należy zawdzięczać nowo utworzonemu działowi instrukcyjno-metodycznemu. Jego kierowniczka Helena Szniako udzielała placówkom pomocy metodycznej i organizacyjnej. Ponadto inicjowała takie działania lub je sama realizowała w poszczególnych filiach. Na ich potrzeby opracowywała również pomoce metodyczne.⁹⁹

⁸³ (zm). *Dobrze zorganizowane czytelnictwo to wzrost poziomu kulturalnego społeczeństwa*. "Kultura i Życie" 1954 nr 42 s. 1.

⁸⁴ *Biblioteka na Bronowicach zyskała pierwsze miejsce we współzawodnictwie*. "Sztandar Ludu" 1952 nr 231 s. 5.

⁸⁵ (rk). *Ożywiona działalność kulturalną prowadzi biblioteka im. Łopacińskiego : sławne nie tylko z księgozbioru*. "Życie Lubelskie" 1954 nr 231 B s. 4.

⁸⁶ Koresp. hp. *Kółko artystyczne przy czytelni dziecięcej inscenizuje bajki i opowiadania*. "Życie Lubelskie" 1952 nr 311 s. 6; (hp). *W Dniu Dziecka – bajki Andersena na scenie teatru Domu Oficera w Lublinie*. "Życie Lubelskie" 1953 nr 136 B s. 4.

⁸⁷ *Przy Bibliotece Miejskiej na Bronowicach powstał Dziecięcy Zespół Artystyczny*. "Sztandar Ludu" 1953 nr 151 s. 4; Z. Bieleń. *Jadwiga Racka (1918-2001)*. "Bibl. Lub." R. 44 (2001) s. 82.

⁸⁸ *Dzień : wieczór autorski*. "Życie Lubelskie" 1953 nr 247 B.

⁸⁹ Zestawienie na podstawie sprawozdań MBP z roku 1954. Zob. BŁ Arch. sygn. 02/107.

⁹⁰ BŁ Arch. sygn. 02/107 s. 7-8, 19, 28-29, 41. Sprawozdania z czterech kwartałów 1954 r.

Zbiory

Dopiero w połowie 1950 r. nastąpiło formalne przejęcie księgozbioru Biblioteki im. Łopacińskiego przez miasto. Zwłoka miała swe źródło w długotrwałości skontrum przekazywanego zbioru oraz konieczności przeliczenia kilku kolekcji i dużej liczby nieopracowanych książek. Z informacji Zienkiewicza, z 1948 r. wynika, że tych ostatnich miało być ok. 20 000 wol.

Skontrum rozpoczęte jesienią 1948 r. zostało zakończone w styczniu 1949 r. Pozwoliło ono ustalić rzeczywisty stan księgozbioru zainwentaryzowanego. Okazało się, że na półkach i u czytelników jest 44 574 wol. Ponadto przeliczono zbiory niezainwentaryzowane: "dawny księgozbiór muzealny" (Muzeum Nałęczowskiego?) - 3353 wol. i dublety - 1360 wol. Skontrum zbiorów specjalnych wykazało obecność w zasobie - 1929 jedn. rękopisów, 1008 jedn. map i atlasów, 4248 jedn. rycin i portretów⁹¹.

Już po skontrum zostały przywiezione księgozbiory: byłego gimnazjum lubelskiego i "chełmski". Nie udało się ustalić, kiedy dokładnie to nastąpiło. Nabytki powiększyły zasób biblioteczny o dalsze kilkanaście tysięcy woluminów, bo tylko księgozbiór chełmski liczył 8466 wol. Nie ustalono liczebności zbioru gimnazjalnego. Same starodruki złożone w bocznym magazynie liczyły 583 wol.⁹² Należy tu zaznaczyć, że w sprawozdaniach GUS według stanu na I I 1949 r. przyjęto dla księżnicy liczbę druków zwartych (łącznie czasopismami) - 85 755 wol.⁹³

Ważnym i prestiżowym osiągnięciem tego okresu było przyznanie (właściwie przywrócenie) w 1951 r. prawa do egzemplarza obowiązkowego z regionu lubelskiego⁹⁴. W praktyce efekty jego realizacji były skromne, np. w 1954 r. z tego źródła pochodziło zaledwie 8 wol. Jednak przywilej ten utrwał regionalny charakter Biblioteki i był kolejnym argumentem w staraniach o uznanie naukowego statusu Biblioteki.

Podporządkowanie Książnicy miastu oraz włączenie do ogólnokrajowej sieci bibliotek publicznych miało pozytywny wpływ przede wszystkim na gromadzenie zbiorów. Zanikła groźba zawieszenia zakupu, a zagwarantowane w budżecie pieniądze stwarzały warunki do systematycznego i planowanego działania. Ponadto Biblioteka została włączona do grupy placówek korzystających z przydziałów Ministerstwa Oświaty. Mogła także otrzymywać publikacje drogą wymiany międzybibliotecznej oraz z darów instytucji państwowych. Pozytywne efekty nowej sytuacji były już widoczne w pierwszych miesiącach funkcjonowania "unii bibliotecznej". Jeśli w Bibliotece im. Łopacińskiego w ciągu 7 miesięcy 1948 r. kupiono zaledwie 25 wol., to w pozostałych było to ponad 83 wol. W roku 1949 zbiory powiększyły się o 12 060 wol., w tym z zakupu 2979 wol. W ciągu następnych 5 lat i pierwszego kwartału 1955 r. przybyło ok. 46 000 wol. Rocznie z zakupu otrzymywano od 5000 do 10 000 wol. (1954 r.). Drugim poważnym źródłem powiększania księgozbioru były publikacje przekazane przez Ministerstwo Oświaty w ramach dotacji centralnych. W 1949 r. otrzymano stamtąd 3652 wol., w 1950 r. - 8418 wol. Jednakże od końca 1951 r. w związku z przekazaniem Ministrowi Kultury i Sztuki (przez Ministra Oświaty) spraw z zakresu bibliotek i czytelnictwa zakup centralny znacznie zmniejszył się. Z danych za rok 1954 wynika, że nowe ministerstwo przekazało 928 wol.

⁹¹ BŁ Arch. sygn. 02/107. Sprawozdanie z działalności ... za czas od I I 1949 do 31 III 1949 r.

⁹² APL PWRN WOP sygn. 90 s. 616.

⁹³ Obliczenia własne.

⁹⁴ AAN. MKiS. CZB sygn. 74. Biblioteki publiczne. Plany pracy. Sprawozdania. Sprawozdanie z działalności MBP im. H. Łopacińskiego w Lublinie za rok 1951.

Poważnym źródłem nabytków, aż do pierwszych miesięcy 1950 r., były książki zakupione (otrzymane?) jako “wpisowe od czytelników”. W 1949 r. było to 2088 wol., a w 1950 r. zaledwie 68 wol.

Jako jednorazową akcję należy traktować decyzję KOSL o przekazaniu Bibliotece zbiorów po jakiejś zlikwidowanej bibliotece Polskiej Macierzy Szkolnej. Dar taki otrzymała księżnica w 1950 r. w liczbie 1575 wol.⁹⁵

Oddzielnie gromadzono “egzemplarz obowiązkowy regionalny”. Informacje o nim pojawiają się od 1949 r. Na koniec 1948 r. było takich książek i broszur 409 wol. Do 31 III 1955 r. wpłynęły dalsze 732 pozycje.

W chwili przekazywania Biblioteki w 1955 r. kolejnej jej emanacji liczyła 143 330 wol. druków zwartych⁹⁶ i 1141 wol. książek z egzemplarza obowiązkowego. W samej Księżnicy znajdowało się 93 003 wol., w tym nieopracowanych i zwróconych przez filie jako niepoczytne 32 000 wol. Czytelnicy mieli do dyspozycji 52 032 wol. w magazynie i bibliotece podręcznej⁹⁷.

Strukturę zbiorów całej Biblioteki udało się ustalić dla drugiego półrocza 1953 r. Z tego zestawienia wynika, że literatura piękna wynosiła 44,5 % zbiorów, a literatura naukowa i popularnonaukowa 55,5%. Na beletrystykę dziecięcą przypadało niewiele ponad 6 % zasobu, ale ten wskaźnik poprawiał się, co wynika z porównania zestawienia danych za pierwsze i drugie półrocze. Różnica wynosi 0.2 punkta *in plus*. Wśród wyróżnionych działów, dla których prowadzono oddzielną statystykę, była literatura *stricte* polityczna. Wyszczególniano w niej dzieła klasyków marksizmu-leninizmu, tj. prace Marksa, Engelsa, Lenina i Stalina, i tych było 2350 wol., a stanowiły 2,3 % zbiorów oraz literaturę społeczno-polityczną, do której zaliczano publikacje z działu “3” według klasyfikacji dziesiętnej. Pierwszych było 2350 wol. i stanowiły 2,3 % zbiorów, drugich – 10 425 wol., czyli 10,2 %.

Z tego samego okresu można też prześledzić strukturę nabytków. Beletrystyka stanowiła 58,4 % wpływów, w tym literatura dziecięca – 20,6 %. Wśród publikacji z literatury niebeletrystycznej książek o tematyce politycznej było 8,2 %⁹⁸.

Do Biblioteki głównej trafiało ok. 20 % nabytków. Ze szczegółowych danych odnoszących się do roku 1954 było to 1726 wol., tj. 17,3 % wpływów. Filie otrzymywały przydziały w zależności od dotychczasowej zasobności księgozbioru, tj. “młodsze” dostawały więcej. Ilustruje to przykład trzech filii: “Trybunał” 647 wol., Filia nr 3 – 829 wol. i Filia nr 6 – 805 wol. W doborze wydawnictw dla placówek filialnych starano się uwzględnić dezyderaty czytelników. Mimo zwiększonego zakupu nowości i napływających darów placówki filialne odczuwały niedobór literatury, zwłaszcza dziecięcej⁹⁹.

Z cytowanego sprawozdania GUS z 1953 r. wynika, że zasób czasopism wynosił 1094 wol., a zbiorów specjalnych 7554 jedn.

Według danych z lat 1951-1954 Biblioteka prenumerowała 200-242 tytułów czasopism, w tym 31 - 42 radzieckich. Filie otrzymywały od 9 (Filia nr 5) do 26 tytułów (“Trybunał”), więcej czytelnice: młodzieżowa – 45 i dziecięca – 13 tytułów.

⁹⁵ Część dotyczącą rozwoju księgozbioru w latach 1949-1955 opracowano na podstawie kwartalnych sprawozdań MBP z lat 1949, 1953, 1954 i 1955 r. oraz sprawozdania z działalności MBP za rok 1951 i K. Gawareckiej. *Dzieje Biblioteki...* s. 161-165.

⁹⁶ APL PWRN WK sygn. 351 k. 147 oraz sygn. 352 k. 11. Księgozbiór w poszczególnych latach wynosił: R. 1951 – 126 933 wol., R. 1952 – 135 778, R. 1954 – 147 599 wol.

⁹⁷ APL PWRN WOP sygn. 90 s. 615-616.

⁹⁸ BŁ Arch. sygn. 02/107. Sprawozdanie GUS za II półrocze 1953 r.

⁹⁹ *Biblioteka na Bronowicach...*

Dumą Biblioteki były zbiory specjalne¹⁰⁰. Skontrum z lat 1948/49 wykazało stan posiadania w liczbie 7185 jedn. Składały się na nie rękopisy, stare druki, kartografia i grafika. W ciągu pięciu następnych lat powiększyły się o 397 jedn.¹⁰¹ Przybytki były małe, średnio po ok. 50 jedn. rocznie. Egzemplifikacja jest drugie półrocze 1953 r., kiedy wprowadzono do zasobu tylko 28 nowych dokumentów. W protokole przekazania MBP z dn. 31 III 1955 r. zapisano, że zbiory specjalne liczą 7070 jedn., z tego rękopisy 1999 jedn., kartografia 1420 jedn. i ryciny 3651 jedn.¹⁰² W zestawieniu brak starych druków, choć wiadomo, że na koniec 1951 r. Biblioteka posiadała 2877 opracowanych starodruków, w tym 30 inkunabułów¹⁰³. Z chwilą otrzymania samodzielnego pomieszczenia już w 1952 r. przystąpiono do ich wydzielenia z ogólnego księgozbioru i tworzenia oddzielnej kolekcji. Na przełomie 1951/52 przystąpiono do opracowywania zbiorów kartograficznych, których Biblioteka posiadała bogaty zestaw, a wśród nich unikatowe egzemplarze¹⁰⁴.

Do końca lat 40. XX wieku niepisany prawem był zakaz usuwania ze zbiorów jakichkolwiek wydawnictw, nawet zniszczonych, ze względu na małą ich liczbę i wysokie zapotrzebowanie na książki. Sytuacja zmieniła się w latach pięćdziesiątych. Przystąpiono wtedy do pierwszych prawnie przeprowadzonych selekcji. Na polecenie władz zaczęto w pierwszej kolejności usuwać publikacje pisarzy i uczonych, których twórczość nie była zgodna z obowiązującą doktryną polityczną i filozoficzną¹⁰⁵. Pierwszą tego typu akcją przeprowadzono w listopadzie 1951 r. Jej efektem było usunięcie ze zbiorów kilka tysięcy tytułów. Melioracji podlegały też książki zniszczone, zaś z inwentarzy skreślono ponadto książki zagubione i niezwrócone przez czytelników. W rezultacie w księgach ubytków znalazły się 7072 publikacje, w tym w książnicy 1109 wol.¹⁰⁶

Opracowanie zbiorów

Jedną z pierwszych decyzji kierownictwa było zamknięcie inwentarza Biblioteki im. Łopacińskiego i jej katalogów - alfabetycznego i rzeczowego. Co prawda do dawnej księgi inwentarzowej wpisywano jeszcze przez blisko dwa lata nabytki, ale większość z nich na początku 1949 r. przeniesiono do nowo założonego inwentarza tzw. depozytowego. Wpisywano do niego publikacje wchodzące do zbiorów zarówno biblioteki głównej, jak też filii bibliotecznych. Z uwagi na dublujące się numery dawnej Biblioteki im. Łopacińskiego i nowego inwentarza od 1 do 36 985 sygnatura nowych publikacji otrzymywała dodatkowe oznaczenie "z".

Wielkie ilości nieopracowanych książek były dużym wyzwaniem dla Biblioteki. Dlatego od początku kierownictwo placówki postawiło na pełne bieżące

¹⁰⁰ K. Gawarecka. *Z działu rękopiśmiennego Biblioteki im. H. Łopacińskiego*. "Życie Lubelskie" 1949 nr 35 s. 3; Taż. *Dział rękopiśmienny w Bibliotece im. H. Łopacińskiego w Lublinie*. "Bibliotekarz" R. 17 (1950) nr 5-6 s. 90-91.

¹⁰¹ BŁ Arch. sygn. 02/107 k. 55. Sprawozdanie GUS za II półrocze 1953 r.

¹⁰² APL PWRN WOP sygn. 90 s. 616.

¹⁰³ B. Horyszewska. "Białe kruki" Biblioteki im. H. Łopacińskiego. "Sztandar Ludu" 1952 nr 51 s. 6.

¹⁰⁴ Koresp. kc. *Rozwój biblioteki im. Łopacińskiego : nowi czytelnicy z dzielnic robotniczych*. "Życie Lubelskie" 1952 nr 55 s. 4; J. Smolarz. *Zbiory specjalne Biblioteki im. H. Łopacińskiego w Lublinie*, "Bibl. Lub." R. 43 (2000) s. 93-95.

¹⁰⁵ BŁ Arch. sygn. 02/103 k. 4-5. Sprawozdanie z działalności ... w 1952 r.; Wywiad z T. Czyż z 26 V 2002 r. Informacje uzyskane przez mnie w latach pięćdziesiątych. XX w. od D. Jeleń, ówczesnej kierowniczkii Filii nr 3.

¹⁰⁶ APL PWRN WOP sygn. 90 s. 615.

opracowanie nowości i to w pełni realizowano. Potwierdzają to dane sprawozdawcze, począwszy od 1949 r. Drugim zadaniem była systematyczna likwidacja zaległości z lat czterdziestych. Ze sprawozdania GUS za rok 1953 wynika, że nieopracowanych jeszcze było prawie 37 000 wol., a więc 17 000 wol. więcej niż w chwili przejmowania Biblioteki im. Łopacińskiego. Wynikało to z faktu włączenia do zasobu księgozbioru "chełmskiego" i b. gimnazjum lubelskiego. Do końca omawianego okresu nie udało się problemu nieopracowanych wydawnictw rozwiązać, choć ich liczba zmalała do 30 000¹⁰⁷.

W pierwszym kwartale 1954 r. przystąpiono do rekatalogowania księgozbioru książki. Powodem, jak oceniał to dyrektor Kluczyk, był fakt, iż "Księgozbiór ten w latach tworzenia Biblioteki – od 1906 r. (?) opracowywany był często po amatorsku, w wyniku czego zachodzą poważne rozbieżności między stanem faktycznym w magazynie, a opisem w katalogach. Celem usunięcia tych rozbieżności kontrolujemy każdą pozycję, sprawdzając prawidłowość zaklasyfikowania, opis w inwentarzu i zakładamy dla każdej z nich karty katalogowe formatu międzynarodowego, karty seryjne i odsyłacze"¹⁰⁸. Przy tworzeniu katalogu wydawnictw seryjnych pracę rozpoczęto od publikacji Polskiej Akademii Umiejętności. Prowadzono ją przez cały rok. Była to równocześnie ocena zasobu, ponieważ własny stan posiadania konfrontowano z odpowiednimi bibliografiami.

W celu jak najszybszego udostępnienia księgozbioru byłego gimnazjum rosyjskiego prace z nim związane zaplanowano na rok 1953. Nie udało się dotrzymać tego terminu. W tej sytuacji w lecie 1954 r. postanowiono opracować go sposobem uproszczonym, tzn. "ograniczając się do jednej karty katalogowej ze skróconym opisem". "Prace [...] polegały na przeniesieniu poszczególnych działów z magazynu bocznego do holu, ułożeniu w obrębie działu wg formatu, wyłączeniu dubletów i egzemplarzy zniszczonych oraz katalogowaniu i kolejnej numeracji. Książki skatalogowane wracały do bocznego magazynu i zostały tam ułożone na półkach wg systemu dziesiętnego"¹⁰⁹.

W związku z utworzeniem działu czasopism przystąpiono do ich uporządkowania. Zaczęto od wydzielenia ze zbioru druków zwartych. Zaangażowano do tego celu bibliotekarzy z różnych działów. Praca polegała na wyłączeniu poszczególnych egzemplarzy czasopism z ciągów księgozbioru i kompletowaniu według tytułów i roczników. Przy okazji oddzielano dublety. Roczniki czasopism skatalogowanych przekazano do magazynu głównego i umieszczono na półkach na IV piętrze. Pozostałe roczniki czasopism przeniesiono ponownie do bocznego magazynu. Całą tę pracę wykonano latem 1954 r.¹¹⁰

Także zbiory specjalne wymagały uporządkowania. Z chwilą wydzielenia działu rękopisów zajęto się już w 1951 r. skatalogowaniem tych obiektów, które były nieopracowane. Dwa lata później prowadzono prace nad uporządkowaniem, pofoliowaniem i sprawdzeniem stanu posiadania z książką ubytków. W 1954 r. zaczęto przepisywać inwentarz rękopisów prowadzony dotychczas na luźnych kartach do "normalnej" księgi inwentarzowej. Wiadomo, że Biblioteka

¹⁰⁷ Tamże s. 616.

¹⁰⁸ BŁ Arch. sygn. 02/107 k. 37. Sprawozdanie z działalności Miejskiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego w Lublinie za okres od 1 I [19]54 do 31 III 1954 r.

¹⁰⁹ BŁ Arch. sygn. 02/107 k. 16. Sprawozdanie z działalności Miejskiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego w Lublinie za okres od 1 VII do 30 IX 1954 r.

¹¹⁰ BŁ Arch. sygn. 02/107 k. 16. Sprawozdanie z działalności Miejskiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego w Lublinie za okres od 1 VII do 30 IX 1954 r.

utraciła w czasie okupacji wiele cennych dokumentów. Wtedy też zmieniono sygnatury rękopisom od nr. 1729 do nr. 2077. Niejako przy okazji prac porządkowych zaczęto systematycznie wymieniać ochronne obwoluty¹¹¹. Zapoczątkowano także nadrabianie zaległości w opracowaniu rękopisów będących w posiadaniu Biblioteki od dawna¹¹².

W 1951 r. były zaawansowane prace nad opracowaniem starych druków, a w następnym roku utworzono z nich oddzielną kolekcję, którą powierzono pieczy Sabiny Horyszewskiej. W związku z tym zaczęto przygotowywać dla nich samodzielny katalog. Po wyłączeniu z katalogu ogólnego karty były sprawdzane na podstawie autopsji z drukami, a opisy konfrontowane z *Bibliografią Polską* Estreichera. Część opisów została poprawiona, wprowadzano też dużo nowych. Praca nad korektą katalogów trwała do połowy 1954 r. W dalszym ciągu prowadzono jednak konfrontację katalogu starych druków z katalogiem ogólnym i inwentarzem. Po sprowadzeniu do księżnicy "Biblioteki Chełmskiej", nie później niż na początku 1953 r., przystąpiono do opracowywania katalogu akcesyjnego. Na koniec roku było już przygotowanych 1249 kart. Następnie zaczęto opracowywać księgozbiór chełmski "sposobem uproszczonym". W drugim półroczu roku 1954 objęto nim 1626 wol. Opracowano na nowo 200 poloniców oraz sprawdzono z katalogiem ogólnym i katalogiem starych druków lubelskich¹¹³.

"Po wielu latach letargu" dział kartografii ożywił się dopiero w grudniu 1951 r. – tak oceniał sytuację w zakresie kartografii dyrektor Kluczyk¹¹⁴. Według jego informacji dla dziennikarza Biblioteka przystąpiła do opracowywania zbiorów, których posiada bogaty zestaw, a wśród nich unikatowe egzemplarze¹¹⁵. W następnym roku zaprowadzono samodzielny inwentarz dla obiektów kartograficznych¹¹⁶. Z prac prowadzonych w 1954 r. wiadomo o wyłączeniu ze zbiorów map i planów Lublina i Lubelszczyzny, ułożeniu ich w oddzielnej teczce w porządku chronologicznym. Ponadto, do inwentarza wprowadzono 129 jednostek i zaopatrzone je w sygnatury¹¹⁷.

Czytelnictwo

Wszystkie działania, jakie podejmowała Biblioteka, były ukierunkowane na społeczność lokalną oraz zaspokojenie jej potrzeb czytelniczych i informacyjnych. Dla władz probierzem dobrej pracy placówek była liczba czytelników i ich skład społeczno-zawodowy, a zwłaszcza wskaźnik robotników. Stosunkowo łatwo da się prześledzić rozwój ilościowy czytelnictwa w Lublinie. W pierwszym roku pracy pod nową nazwą, tj. na koniec 1948 r. Biblioteka wykazała 5098 czytelników, czyli o 2493 osoby więcej w porównaniu z rokiem 1947¹¹⁸. Dla wyjaśnienia należy dodać, że w zestawieniach, podając liczbę czytelników, sumowano użytkowników wypożyczalni i czytelników. Dwa lata później, tj. w 1949 r. korzystają-

¹¹¹ AAN MKiS CZB sygn. 74 k. 6. Biblioteki publiczne. Sprawozdanie z działalności ...; BŁ Arch. sygn. 02/107 k. 49. Sprawozdanie ... od 1 X 1953 r. do 31 XII 1953 r.

¹¹² Smolarz, jw. s. 78.

¹¹³ AAN MKiS CZB sygn. 74 k. 6. Biblioteki publiczne. Sprawozdanie z działalności ...; BŁ Arch. sygn. 02/107 k. 7. Sprawozdania... od 1 X 1954 r. do 31 XII 1954 r.

¹¹⁴ AAN MKiS CZB sygn. 74 k. 7. Biblioteki publiczne. Sprawozdanie z działalności

¹¹⁵ Koresp. kc. *Rozwój biblioteki im. Łopacińskiego : nowi czytelnicy z dzielnic robotniczych*. "Życie Lubelskie" 1952 nr 55 s. 4.

¹¹⁶ Smolarz, jw. s. 93.

¹¹⁷ BŁ Arch. sygn. 02/107 k. 40. Sprawozdanie ... od 1 I [19]54 do 31 III 1954 r.

¹¹⁸ APL Aml 1944-1950 sygn. 375 s. 21, 234.

cych z usług Biblioteki było 6929 osób. Przyrost był wynikiem przede wszystkim otwarcia nowych placówek. W 1951 r. było zarejestrowanych 7220 czytelników, czyli o 291 osób więcej w porównaniu z poprzednim rokiem. Niski przyrost tłumaczono zamknięciem na pół roku dwóch czytelni w Trybunale¹¹⁹. W następnych latach utrzymywał się ciągły wzrost liczby czytelników, co było wynikiem większego zainteresowania społecznego książką, jak też tworzenia nowych placówek bibliotecznych. W ostatnim roku istnienia MBP (1954 r.) było 12 055 czytelników¹²⁰. Oznaczało to, że co dziesiąty mieszkaniec Lublina (9,8%) korzystał z Biblioteki.

Bibliotekę główną, a w niej Czytelnię Naukową, odwiedzali przede wszystkim, tak jak w poprzednich okresach, studenci i uczniowie szkół średnich. Frekwencja była wysoka, dziennie odwiedzało ją 200 czytelników¹²¹.

Strukturę czytelników Biblioteki ustalono tylko odnośnie do 1953 r. W drugim półroczu korzystało z Biblioteki, tj. książnicy, filii i punktów bibliotecznych 7658 czytelników. W zestawieniu pominięto - zgodnie z ówczesnymi zasadami sprawozdawczości - 1608 czytelników, którzy przestali wtedy wypożyczać. Struktura użytkowników według wieku była następująca: do 14 lat - 30,4 %, od 14 do 18 lat - 27,5 % i powyżej 18 lat - 42,1 %. Również w strukturze społeczno-zawodowej dominowała młodzież, która stanowiła 58,7 % publiczności czytelniczej. Co piąty użytkownik (21 %) był pracownikiem umysłowym. Zdziwiał wysoki wskaźnik czytelników wywodzących się spośród robotników (12 %). W kategorii „inni” wykazano 8,2 % korzystających z usług Biblioteki. Chłopów gospodarujących indywidualnie notowano 7 (0,1 %).

Jednym z priorytetowych zadań bibliotek, traktowanym jako zadanie polityczne, było uzyskanie wysokiego wskaźnika czytelnictwa wśród robotników. Osiągnano to w Lublinie głównie poprzez organizację filii bibliotecznych w tzw. dzielnicach robotniczych. Było to możliwe przy wzrastającym uprzemysłowieniu miasta i systematycznym wzroście liczbowym „klasy robotniczej”. Bibliotekarze pracujący w udostępnianiu stykali się z tym problemem bezpośrednio podczas wypożyczeń i pracy kulturalno-oświatowej oraz w trakcie częstych ocen ich pracy. Kierownictwo Biblioteki, analizując skład społeczno-zawodowy czytelników, zwracało przede wszystkim uwagę na wskaźnik czytelników-robotników. W 1951 r. na przodujące miejsce pod tym względem wysunęła się Filia nr 4, w której 50 % stanowili pracownicy fizyczni. W pozostałych placówkach było o wiele gorzej. Z zadowoleniem przyjęto inicjatywę zakładów pracy wypożyczania kompletów książek dla własnych pracowników. Zamówienie złożyło m. in. Zjednoczenie Budownictwa Miejskiego - Zarząd Budowy nr 2¹²². Problem czytelnictwa wśród robotników stale przewijał się również w artykułach prasowych poświęconych problemom czytelnictwa.

Począwszy od 1951 r. jednym z ważnych zadań bibliotek publicznych stał się „obowiązek otoczenia zorganizowaną opieką absolwentów kursów początkowego nauczania, celem zjednania ich jako stałych czytelników”. Z danych uzyskanych od kierownictwa MBP na koniec grudnia 1951 r. wynika, że w ciągu

¹¹⁹ AAN. MKiS. CZB sygn. 74 Biblioteki publiczne. Sprawozdanie MBP im. H. Łopacińskiego w Lublinie za rok 1951. W innym dokumencie (BŁ Arch. sygn. 02/103 k. 1) dotyczącym działalności MBP w 1951 r. podano liczbę 7118 czytelników.

¹²⁰ APL PWRN WK sygn. 352 k. 11.

¹²¹ H. Z. W. „królestwie” książki. „Kultura i Życie” 1953 nr 20 s. 2.

¹²² AAN MKiS CZB sygn. 74 Biblioteki publiczne. Plany pracy. Sprawozdania...Sprawozdanie MBP w Lublinie za rok 1951; BŁ Arch. sygn. 02/103 k. 1. Plany pracy i sprawozdania....

3 miesiące prowadzenia akcji zapisało się tylko 70 osób (5% absolwentów). Uznano to za wynik niezadowalający. Zastosowano więc nowe metody “werbunku: wysyłanie indywidualnych zaproszeń, pośrednictwo stałych czytelników.” Proponowano też tworzenie zorganizowanych grup czytelniczych oraz zakładanie w przedsiębiorstwach mini punktów bibliotecznych¹²³.

Sprawie polepszenia efektów czytelniczych miało służyć ogłoszone od 1 XII 1951 r. współzawodnictwo między filiami, “którego celem jest zwerbowanie jak największej ilości czytelników, szczególnie spośród absolwentów kursów początkowego nauczania”¹²⁴. Nie udało się jednak ustalić wyników akcji.

Warto zaznaczyć, że korzystanie z wypożyczalni było płatne, tak jak w poprzednich okresach. Dopiero począwszy od 1 I 1952 r. ta praktyka została zlikwidowana. Udostępnianie stało się bezpłatne, a tylko płacono kary za przekroczenie terminu zwrotu¹²⁵.

Udostępnianie

W bibliotece głównej było prowadzone w zasadzie – tak jak w poprzednich okresach - udostępnianie prezencyjne. Z Czytelni Naukowej korzystało około 200 osób dziennie¹²⁶. Chętnie przychodziła młodzież akademicka i licealna¹²⁷. W 1954 r. w Czytelni Naukowej zarejestrowano 22 861 odwiedzin, czytelnicy wypożyczyli 32 955 wol. książek. W tym samym czasie Czytelnię Czasopism odwiedziło 16 340 osób, którym udostępniono 25 582 jedn. gazet i czasopism¹²⁸. Utrzymano prawo wypożyczeń do domu dla nauczycieli akademickich i innych pracowników naukowych. Biblioteki z innych rejonów województwa i kraju miały prawo wypożyczeń międzybibliotecznych. Dyrektor Kluczyk potwierdzał rozwój tej formy udostępniania zbiorów¹²⁹. Według danych pochodzących z 1954 r. innym bibliotekom i instytucjom wypożyczono 27 wydawnictw i sprowadzono dla miejscowych czytelników 36 dzieł¹³⁰.

Dane dotyczące udostępniania w Lublinie są fragmentaryczne i jednostronne. Trudność sprawia i ten fakt, że wypożyczenia, zwłaszcza w pierwszych latach po zespoleniu bibliotek, podawano łącznie - centrali i filii. W 1950 r. wypożyczono 191 201 wol., a rok później - 199 300 wol.¹³¹ W ciągu następnych dwóch lat nastąpił dynamiczny rozwój wypożyczeń, wzrosły one o blisko 50 % - do 290 718 wol.¹³² Już w 1951 r. szczycono się aktywnością wynoszącą 28 wypożyczeń na czytelnika¹³³.

Filie swój wysiłek koncentrowały na rozwijaniu wypożyczeń do domu. Ich ilość była pochodną liczby czytelników. Wraz z jej wzrostem odpowiednio powiększała się liczba wypożyczeń. Według danych z 1954 r. w filiach wypożyczono 248 485 wol.¹³⁴ Należy dodać, że w filiach ukierunkowanych głównie na

¹²³ A. Kluczyk. *Miejska Biblioteka Publiczna w Lublinie w walce z powrotnym analfabetyzmem*. [“Życie Lubelskie”] 1951. [Teczka wycinków Działu Informacji]

¹²⁴ Koresp. kof. [Sto dwadzieścia trzy] 123 tys[iące] tomów...

¹²⁵ Tamże.

¹²⁶ W “królestwie” książki...

¹²⁷ [A. Kluczyk]. *Współpraca Miejskiej Biblioteki Publicznej ...*

¹²⁸ K. Gawarecka, *Dzieje Biblioteki ...* s. 164.

¹²⁹ Kluczyk. *Jeszcze o rozwoju ...*

¹³⁰ K. Gawarecka, *Dzieje Biblioteki ...* s. 164.

¹³¹ BŁ Arch. sygn. 02/103 k. 1. Plany pracy i sprawozdania...

¹³² BŁ Arch. sygn. 02/107 k. 14. Sprawozdania ...

¹³³ BŁ Arch. sygn. 02/103 k. 1 v. Sprawozdanie z działalności ... w 1952 r.

¹³⁴ K. Gawarecka. *Dzieje Biblioteki ...* s. 164.

wypożyczanie do domu starano się jednak wygospodarować przestrzeń do korzystania z biblioteki na miejscu.

Niewiele zachowało się informacji dotyczących wyborów czytelniczych. Ich wartość obniża fakt, iż nie były oparte na empirii, lecz sprawozdawczości, a w związku z tym obciążone polityczną tendencyjnością ówczesnych lat. Jeden z zapisów na ten temat miał postać: "Obserwujemy zjawisko wzrostu poczytności pisarzy radzieckich. Dzieła Gorkiego, Ostrowskiego, Szołochowa, Ażajewa, Tołstoja, Makarenki, Erenburga, Fadiejewa i innych są przedmiotem mocnego zainteresowania. Młodzież akademicka i młodzież starszych klas licealnych poszukuje i znajduje u nas dzieła klasyków marksizmu-leninizmu.. Wydawnictwa <<Biblioteki Przewodników Pracy>> i literatura popularnonaukowa stają się również lekturą poszukiwaną przez czytelników." Z tego samego źródła pochodzi informacja o wzmożonym czytelnictwie prasy: "Poczytność czasopism jest tak wielka, że zaistniała konieczność otwarcia specjalnej czytelnicy przy ul. Narutowicza 4"¹³⁵.

Także dane dotyczące zainteresowania poszczególnymi rodzajami literatury mają charakter orientacyjny. Z zachowanego sprawozdania GUS za drugie półrocze 1953 r. wyłania się następująca struktura wypożyczeń do domu: klasycy marksizmu leninizmu - 0,4 %, literatura społeczno-polityczna - 0,3 %, literatura techniczna i rolnicza - 0,5 %, literatura z innych działów wiedzy - 3,5 %, literatura dla dzieci i młodzieży - 28,3 % oraz literatura piękna dla dorosłych 67 %¹³⁶. Powyższe zestawienie wskazuje na nikłe zainteresowanie literaturą polityczną i ideologiczną oraz zdecydowane zainteresowanie beletrystyką.

Połączenie z Wojewódzką Biblioteką Publiczną

Latem 1954 r. zapadły rządowe decyzje dotyczące połączenia bibliotek wojewódzkich i bibliotek powiatowych z bibliotekami miejskimi działającymi w tym samym mieście. Argumentowano to względami ekonomicznymi, a także merytorycznymi. Także w Lublinie, z opóźnieniem, rozpoczęto prace nad projektem połączenia Miejskiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego z Wojewódzką Biblioteką Publiczną¹³⁷. Zwłoka wynikała głównie z opozycji, jaką budziła propozycja, a w zasadzie nakaz. Sprzeciw wyrażano, zarówno w Miejskiej Radzie Narodowej¹³⁸, jak i wśród bibliotekarzy z MBP. Negatywnie oceniali to lubelscy publicyści, widząc w nowym połączeniu osłabienie działalności MBP¹³⁹. Sprawa była jednak przesądzona, żądały tego władze centralne. Opozycja jednak spowodowała, że decyzje połączeniowe podjęto dopiero pod koniec czwartego kwartału. Projekt statutu nowej placówki, zlecony trzyosobowej komisji, był gotowy na początku 1955 r.¹⁴⁰ Sprawę rozstrzygnięto ostatecznie na posiedzeniu Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej, które 15 II 1955 r. podjęło Uchwałę

¹³⁵ BŁ Arch. sygn. 02/103 k. 5. Sprawozdanie z działalności ... w 1952 r.

¹³⁶ BŁ Arch. sygn. 02/107 k. 55. Sprawozdanie GUS za II półrocze 1953 r.

¹³⁷ Z. Bieleń. *Wojewódzka Biblioteka Publiczna w latach 1950-1955*. "Bibl. Lub." R. 45 (2002) s. 35.

¹³⁸ APL PWRN WOP sygn. 932 s. 162. Na posiedzeniu PWRN 15 II 1955 r. poświęconej sprawie połączenia bibliotek Przewodniczący PMRN Jan Ujma "postawił wniosek pozostawienia oddzielnej Biblioteki Miejskiej z wydzieleniem z niej działu terenowego". Jego propozycji władze wojewódzkie nie zaakceptowały.

¹³⁹ *Sprawy, które leżały "odłogiem"* : na tematy kulturalne. "Życie Lubelskie" 1955 nr 80 s. 4.

¹⁴⁰ Bieleń. *Wojewódzka Biblioteka Publiczna ...* s. 35-36.

nr 30 o połączeniu bibliotek¹⁴¹. Wtedy też nowo utworzonej placówce nadano statut. Uchwała wchodziła w życie od 1 kwietnia. Fuzja oznaczała w praktyce połączenie w jedną placówkę bibliotek o komplementarnych zadaniach. Pierwszą decyzją wynikającą z fuzji było tworzenie organu zarządzającego, dyrekcji Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego. Już 15 II władze powołały na to stanowisko Bolesława Grzelaka, dotychczasowego naczelnika lubelskiej delegatury Urzędu Kontroli, Publikacji, Prasy i Widowisk. Zaproponowano stanowiska, prawdopodobnie wicedyrektorów, obydwu dotychczasowym dyrektorom, tj. Antoniemu Kluczykowi i Marii Gawareckiej. Ten pierwszy nie przyjął oferty i zrezygnował z pracy, natomiast Gawarecka wyraziła zgodę i została wicedyrektorem do spraw merytorycznych.

Połączenie bibliotek zdeterminowało ich losy na blisko półwiecze. Decyzja ta z perspektywy minionego czasu była słuszna i korzystna dla obydwu stron, wzmacniała ich autorytet, rozszerzała i intensyfikowała działalność, eliminowała dualizm działania w mieście, ekonomizowała funkcjonowanie placówki.

¹⁴¹ APL PWRN WK sygn. 305 s. 150-151. Uchwała nr 30 Prezydium WRN w Lublinie z dnia 15 lutego [1955 r.] w sprawie połączenia Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Lublinie z Miejską Biblioteką Publiczną im. H. Łopacińskiego w Lublinie.

614

P R O T O K O Ł P R Z E K A Z A N I A
Miejskiej Biblioteki Publicznej im.H.Lopacinskiego w Lublinie
według stanu na dzień 31.III.1955r.

Podstawa - Uchwała Prezydium W.R.N. w Lublinie Nr.30 z dnia 15.II.1955r
oraz polecenia Prezydium MrR.N. w Lublinie na odpisie przyto-
czonej uchwały.

Przekazuje - Ob.Kluczyk Antoni,Dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej
im.H.Lopacinskiego.

Przejmuje - Ob.Grzelak Boleslaw,Dyrektor Wojewodzkiej i Miejskiej
Biblioteki Publicznej im.H.Lopacinskiego.

I. Lokal

Miejska Biblioteka Publiczna zajmuje w dniu 31.III.1955r następujące
pomieszczenie.

1. Centrala Biblioteki - ul.Narutowicza 4.

2 sale czytelniane,magazyn 5-cio piętrowy,7 pokoi w których mieszczą
się - gabinet,kancelaria,pracownia,osrodek inform- bibliograficzny,
katalogi,działy specjalne, oraz hall,szatnia,magazyn boczny -u izbowy
i kotłownia.

2. Filie biblioteczne na terenie miasta.

Wypożyczalnia „Trybunał”	-Rynek 1	lokal jednoizbowy
Czytelnia dziecięca	Rynek 1	- !! -
Czytelnia dla młodzieży	Rynek 1	lokal dwuizbowy
Filia Nr.1	Kunickiego 61	- !! -
Filia Nr.2	Konopnicka 4	lokal jednoizbowy
Filia Nr.3	Kalinowszczyzna 14	- !! -
Filia Nr.4	Armii Czerwonej 11	- !! -
Filia Nr.5	Krochmalna 28	- !! -
Filia Nr.6	Al.Racławickie 9a	lokal wpolny z dotych. Bibl.Wojew.
Filia Nr.7	Langiewicza 17 Dom Akad.	lokal jednoizbowy

Za lokal centrali Biblioteki i placówek mieszczących się w Trybunale
Biblioteka czynszu nie płaci,ponieważ zajmują one pomieszczenia
w budynku będących własnością Prez.M.R.N.

Czynsz za lokal Filii Nr.6 płaci Bibl.Woj.

Za lokale Filii^{Nr.2} Filii Nr.4 czynsz wpłacamy na konto Miejskiego
Zarządu Budynków Mieszkalnych w wysokości - 163,68 zł za obie filie.

Za lokale Filii Nr.1, Filii Nr.3 i Filii Nr.5 czynsz płacimy prywatnym
właścicielom nieruchomości w wysokości - Filia Nr.1 - 296,10 zł.Filia
Nr.3 - 176,15 zł. Filia Nr.5 - 174,15 zł za kwartał.

Pomieszczenia Biblioteki znajdują się we wzorowym stanie pod względem czystości.

Odnosnie pomieszczeń Biblioteki przy ul. Narutowicza 4, Uchwała Prezydium M.R.N. z dnia 24.VI.54 protokół Nr.26 przewiduje, iż po wyjściu z tego gmachu Muzeum i Archiwum gmach ten w całości oddany będzie dla potrzeb Miejskiej Biblioteki Publicznej. Otoczenie centrali Biblioteki, a mianowicie ogród - (czytelnia letnia), oraz kwiatnik przed frontem gmachu znajdują się pod opieką Zarządu Zieleni Miejskich.

II. Sprzety .

Sprzety przekazuje się na podstawie załączonego protokołu z dnia 9.III.1955 r.

III. Księgozbiór.

Stan księgozbioru opracowanego zgodny jest z zapisami w następujących księgach inwentarzowych i księgach ubytków.

1. Księgi inwentarzowe b. Biblioteki im. H. Łopacińskiego pod Zarządem Tow. Przyjaciół Biblioteki od roku 1907 do 1.VIII.1948 obejmują pozycje od Nr.1 do Nr.36985 (Pozycje wpisywane były według dawnego systemu to znaczy za jednostkę inwentarzową uważano nie 1 wól. lecz tytuł) praktycznie więc księgi te w ilościach 6-ciu obejmują 44.000 wól.

2. Księga ubytków Bibl. im. H. Łopacińskiego pod Zarządem Tow. Przyj. Bibl. obejmują 109 pozycji wpisanych podczas kontroli księgozbioru w 1950r i wykreślenia braków z inwentarzy.

Pozostałość księgozbioru wynosi 44.000 wól.

Księgi inwentarzowe b. Biblioteki Miejskiej od r.1944 i prowadzone do dziś na bieżąco od 1.VIII.1948 to jest od chwili połączenia Bibliotek im. H. Łopacińskiego pod Zarząd Tow. Przyj. Biblioteki z Biblioteką Miejską, w ilości 16-tu obejmują pozycje od Nr.1 do Nr. 75410 (jednost inwentarzowa 1 wól.).

Księga ubytków Biblioteki Miejskiej w ilości 2-u obejmują pozycje od Nr. 1 do Nr. 5963.

Liczba księgozbioru niezinventaryzowanego podana jest na podstawie obliczeń dokonanych przez zespół bibliotekarzy w 1954 r.

Stan księgozbioru na 31.III.1955r	-	150.400	wól.
W tym księgozbiór opracowany	-	113.661	!!
Zbiory specjalne	-	7.070	!!
Księgozbiór niezinventaryzowany	-	29.669	!!

616

Księgozbiór opracowany.

magazyn	-	52963
filie i czytelnie	-	50327
biobl.podreczna	-	1604
osrodek infor.-bibliogr .	-	157
podr.działy specjalne	-	13
punkty biblioteczne		558
Prez.N.R.N.	-	181
pracownia	-	4610
dublety	-	984
wycof.z filii (niepoczytne)	-	2264

razem 113661

rekopisy		1999
kartografia		1420
ryciny		3651

razem 7070

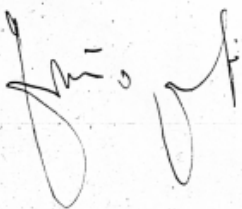
niezinwentaryzowane;

stare druki		583
księgozbiór „Chełmski”		8466
magazyn boczny		20620

razem 29669

Ogółem 150400

Poza tym w Bibliotece Miejskiej znajdują się książki z Michałowa na które nie reflektowały Biblioteki upoważnione do podziału nimi. Wykaz tych książek znajduje się w aktach działu uzupełnienia.

Protokół przekazania Miejskiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego połączonej Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej im. H. Łopacińskiego w 1955 r.

Aneks.

Antoni Kluczyk¹⁴²

Wywodził się z rodziny robotników folwarcznych. Syn Jana i Józefy Kluczyków. Urodził się 17 I 1908 r. we Wronowicach pow. Łask. W 1918 r. rozpoczął naukę w gimnazjum w Łasku, które ukończył w 1926 r. Następnie podjął studia filologiczne na UJ, a potem kontynuował je (od 1927 r.) na Uniwersytecie Poznańskim na wydziale filozoficznym. W 1930 r. złożył obowiązujące egzaminy i obronił pracę magisterską *Chłop polski w literaturze XIX wieku do epoki realizmu*.

Po studiach przez ponad rok pozostawał bezrobotny. Przeniósł się na Wołyń, gdzie w Horochowie (od 16 IX 1933 r.) podjął pracę nauczycielską w tamtejszej Publicznej Szkole Powszechnej. Potem był Kowel i kierownictwo szkoły w Maciejowie k. Kowla (ponad dwa lata; do 31 XII 1938 r.). W styczniu 1938 r. zaproponowano mu pracę w Inspektoracie Szkolnym w Łucku w charakterze podinspektora. Po wkroczeniu Rosjan pozostał na stanowisku aż do maja 1940 r. Wyjechał z miasta i powrócił do Kowla. Po wybuchu wojny radziecko-niemieckiej (od 23 VI) zatrudnił się jako robotnik, najpierw na miejscu, potem w Irenie (k. Dębłina), a następnie w Koluszkach. Tam aresztowany (listopad 1944 r.), osadzony w więzieniu w Tomaszowie Mazowieckim i zmuszony do pracy w niemieckiej firmie Niesel und Krämmmer (do 17 I 1945 r.).

Po wyzwoleniu przyjechał do Lublina, gdzie podjął pracę (22 III 1945) w Zarządzie Miejskim, początkowo jako referent szkolny, a następnie (od 25 III 1947 r.) p.o. naczelnika Wydziału Oświaty i Kultury i 1 I 1948 r. naczelnika.

Na własną prośbę został przeniesiony z dniem 1 I 1951 r. na stanowisko dyrektora Miejskiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego. Funkcję tę sprawował do 31 III 1955 r., tj. ostatniego dnia istnienia samodzielnej MBP¹⁴³. Na odchodnym, Jan Ujma, ówczesny Przewodniczący PMRN wystawił mu piękną opinię. Napisano w niej, że "W/w [A. Kluczyk] odszedł z pracy tutaj [tejszego] Prezydium [MRN] na skutek przekazania Miejskiej Biblioteki Publicznej do Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Lublinie. Przez okres swej pracy wykazał się [ardzo] dobrym organizatorem o dużej inicjatywie, ponadto był pracowitym i obowiązkowym. Miał poważne osiągnięcia na odcinku organizowania odczytów. W pracach społecznych brał czynny udział. Pod względem moralnym nie budził zastrzeżeń".

Z Biblioteki przeniósł się do Wojewódzkiej Komisji Planowania Gospodarczego PWRN w Lublinie. Pracę rozpoczął 1 IV 1955 r. na stanowisku starszego ekonomisty. W nowym miejscu szybko awansował, już 1 X 1955 r. został kierownikiem Działu Koordynacji i Planów Zbiorczych, a od 1 VIII 1957 r. (z datą nominacji 30 X) powierzono mu funkcję kierownika Działu Planowania Usług. Wyróżnia się zdolnościami organizacyjnymi i pracowitością¹⁴⁴. To zadecydowało, że półtora roku później Paweł Dąbek, ówczesny Przewodniczący PWRN, przenosi go od 1 I 1959 r. wyżej w hierarchii służbowej do Wydziału Organizacyjno-

¹⁴² LUW Archiwum sygn. 1969. Akta personalne Antoniego Kluczyka.

¹⁴³ Podanie o rozwiązanie umowy o pracę złożył 31 III 1955 r., a więc w ostatnim dniu pracy w MBP. Od lutego było zadecydowane i wiadome, że dyrektorem zostaje Bolesław Grzelak. Nie jest jasne, dlaczego Kluczyk tak pośpiesznie, w ostatnim dniu pracy, złożył wypowiedzenie i tego samego dnia został zatrudniony w nowym miejscu.

Prawnego na stanowisko kierownika Oddziału Rad Narodowych. Funkcję tę pełnił przez 12 lat. Pod koniec 1970 r., w wyniku "częściowej zmiany struktury organizacyjnej Wydziału Organizacyjno-Prawnego" został odwołany 1 I 1971 r. ze stanowiska przez nowego Przewodniczącego PWRN Ryszarda Wójcika. Na emeryturę przeszedł 1 IV 1973 r.

Jednocześnie z pracą w samorządzie, a potem Bibliotece, A. Kluczyk czynnie działał na polu oświaty. W roku szkolnym 1949/1950 był nauczycielem Liceum Ogólnokształcącego dla Pracujących im. Tadeusza Kościuszki w Lublinie. Począwszy od 15 XI 1951 r. do 15 VIII 1962 r. pełnił funkcję dyrektora Liceum Ogólnokształcącego dla Pracujących MON w Lublinie "w pełnym wymiarze godzin tygodniowo".

Kluczyk brał bardzo czynny udział w działalności społecznej. Był m.in. prezesem Związku Zawodowego Pracowników Samorządu Terytorialnego i Użyteczności Publicznej, prezesem Oddziału Grodzkiego w Lublinie Towarzystwa Burs i Stypendiów, prezesem Oddziału Miejskiego TPPR, organizatorem Komitetu Budowy Szkoły (potem TPD) przy ul. Lipowej. Po przejściu do Biblioteki przez jedną kadencję był radnym MRN. Interesował się sytuacją materialną i warunkami bytowymi młodzieży dojeżdżającej do szkół lubelskich. W marcu 1955 r. został powołany na stanowisko Przewodniczącego Miejskiej Komisji Rekrutacyjnej na Wyższe Uczelnie.

Za działalność zawodową i społeczną A. Kluczyk był wielokrotnie wyróżniany i nagradzany. Był odznaczony Medalem X-lecia PRL (1954), Srebrnym Krzyżem Zasługi (1955), Złotym Krzyżem Zasługi (1957), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1971). Otrzymał też resortowe odznaczenie "Zasłużony Pracownik Rady Narodowej" (1970).

Żonaty z Janiną Jajszczyk. Małżeństwo było bezdzietne.

Mieszkał: Lublin, ul. Lipowa 10/8.

Zmarł 19 IV 1985 r. w Lublinie¹⁴⁵.

¹⁴⁴ W 1970 r. kierownik Wydziału Organizacyjno-Prawnego PWRN Roman Omiołek wystawił mu taką opinię: "W pracy jest wymagający, konsekwentny, stanowczy, pracuje wydajnie. Posiada duże doświadczenie oraz znajomość przepisów prawnych, które potrafi dobrze stosować w załatwianiu spraw". Zob. Archiwum LUW Akta personalne A. Kluczyka. Pismo R. Omiołka z 12 VIII 1970 r.

¹⁴⁵ USC w Lublinie. Akta zgonów.

Pracownicy MBP im H. Łopacińskiego w latach 1948-1955:

Ambroziewicz Wacława/Wiesława

Zatrudniona w latach 1950-1951. Rachmistrz.

Badecka Maria

W MBP była zatrudniona w latach 1950-1951.

Banach Helena

W Bibliotece pracowała od 1 XI lub 17 XI 1947 r. do 11 IX 1957 r. Najpierw była kierowniczką Filii nr 2, a następnie przeszła do Wypożyczalni (?). Stanowisko: Pomocnik bibliotekarza.

Barańska Anna/Hanna

Pracowała w okresie: 15 IV 1952-15 VIII 1952. Bibliotekarka.

Bartoszewska Alina

Pracowała w okresie: 4 IX 1952-31 X 1952. Bibliotekarka.

Bebak Eleonora

Zatrudniona w MBP: 9 VIII 1951-30 IX 1952. Była kierowniczką Działu Czo-
pism.

Błaszczyk Lucyna

Pracowała w okresie 1-31 I 1953. Stanowisko: Mł. bibliotekarz.

Bober –Pochrzest Barbara

W Bibliotece zatrudniona od 1 XI 1952 do 31 V 1955 r. Była kierownikiem Dzia-
łu Gromadzenia i Opracowania zbiorów.

Bożek Eugenia

Pracowała w 1951 r.

Broda Gabriela

Zatrudniona w okresie: 15 II 1951–XII 1952 (?). Bibliotekarka.

Brzezička Anna

Pracowała w Bibliotece: 21 X 1948 -31 XII 1970. W grudniu 1950 r. była maga-
zynierką. W okresie 25 XI 1955 -31 XII 1970 była kierownikiem Czytelni Nauko-
wej. Stanowisko: Bibliotekarz.

Buchaj Zofia

Praca od 1 V 1950 lub 1 I 1952-31 I 1953(?). Sprzątaczką.

Chlebik Wacław

W Bibliotece od 20 I 1949 r. do 31 VIII 1968 r. Woźny.

Cholyk Jakub

Pracował w okresie: 19 X 1946-17 I 1955. Był woźnym, magazynierem, szatniarzem.

Czyż Teresa

W Bibliotece zatrudniona od 1 IX 1951 r. Najpierw pracowała przy opracowaniu
zbiorów, a następnie w Czytelni Naukowej. Przez jakiś czas zatrudniła się w Te-
atrze Lalki i Aktora. Po powrocie podjęła pracę w Książnicy, potem (w 1957 r.)
przeszła do Filii nr 4. Była organizatorem i od 15 XI 1960 r. pierwszym kierowni-
kiem Filii nr 11. Stanowisko: Bibliotekarz. W 1983 r. przeszła na rentę.

Dąbkowski Stefan

Praca: 1-31 I 1953 r. Stanowisko: St. bibliotekarz.

Dąbrowska Nadzieja

Pracowała w Bibliotece: 1 IX 1952-23 II 1965. W okresie 1 III 1953-
23 II 1965 r. była kierownikiem Czytelni Czasopism. Stanowisko: Bibliotekarz.

Dobrzański Jan

Dyrektor Biblioteki od 1 VI 1949 r. do 30 VI 1950 r.

Dubicka Barbara

Odeszła z pracy 30 XI 1949 r.

Dziedzic (Nadulska) Janina

Pracowała od 1 II 1954 r. Początkowo praktykowała w Filii nr 4 z Jadwiga Racką,

a potem powierzono jej stanowisko kierowniczkii Filii nr 1. W 1960 r. przeszła do Działu Instrukcyjno-Metodycznego. Na emeryturze od 1 XII 1987 r. Stanowisko: St. kustosz.

Falkowska Krystyna

W MBP pracowała w latach 1950-1951.

Fodemska Maria

W Bibliotece: 1 X 1950 - 30 IX 1970. Była kierownikiem Filii nr 2, pracownikiem Czytelni Naukowej, a od 1958 r. bibliotekarką w Dziale Gromadzenia i Opracowania Zbiorów. Stanowisko: Bibliotekarz.

Gajda Zofia

Pracowała od 1950 r. jako sprzątaczką.

Gargas Barbara

Zatrudniona w okresie: 1 VII-15 IX 1953. Bibliotekarka.

Gnatkowska Halina

Zatrudniona w Bibliotece od 15 XII 1949 r. We wrześniu 1951 r. przeniosła się do pracy w WBP w Lublinie.

Gołaska Maria

Praca: 15 IV 1952-31 V 1953. Bibliotekarka.

Grasińska Władysława

Zatrudniona w MBP od 1 XI 1951 r. do 30 XI 1952 r. Była kierownikiem Filii nr 1.

Gryta Wiktor

Pracował w Bibliotece w okresie: 1 X 1950-31 VIII 1957. Bibliotekarz, st. księgowy, bibliotekarz.

Harhala Irena

W Bibliotece od 1 VIII 1948 r. do 31 XII 1981 r. W latach 1953-1964 była kierownikiem Działu Informacyjno-Bibliograficznego. Stanowisko: St. bibliotekarz.

Horyszewska Barbara Sabina

Zatrudniona w MBP w okresie: 1 XII 1951-31 VII 1953. Od 1 I 1953 r. pełniła funkcję kierownika Działu Starych Druków.

Hulpowska Danuta

W Bibliotece od 1 VII 1946 r. do 28 II 1978 r. W latach 1949-1977 była kierownikiem Filii nr 21, a następnie przez kilka miesięcy kierownikiem Filii nr 15. Stanowisko: Bibliotekarz.

Januszewicz Henryk

P.o. kierownika MBP od 21 I 1949 r. Zarząd Miejski już 24 II wypowiedział mu pracę, motywując ten krok okólnikiem Rady Państwa „w sprawie redukcji personelu w związkach samorządowych” ze stycznia 1949 r. Rozwiązanie umowy o pracę nastąpiło z dniem 31 III.

Jarocka Helena

Zatrudniona od 1 IX 1951 r. Najpierw była kierownikiem Filii nr 6, a od 1 XII 1981 r. przeniesiona na równorzędne stanowisko kierownika Filii nr 8. Stanowisko: Bibliotekarz. Na emeryturze od 1 IX 1991 r.

Jaśnikowska Irena

Pracowała od 1 VII 1954 kilka miesięcy. 1954. Instruktor (?).

Jaworowska Jadwiga

Zatrudniona od 22 X 1951 r. Pracowała w Sekretariacie jako maszynistka do grudnia 1953 r. lub 1 II 1957 r.

Jeleń (Piotrowska) Daniela Józefa

Rozpoczęła pracę w Filii nr 3 od 1 IV 1950 r. Powierzono jej kierownictwo placówki. Po połączeniu bibliotek w 1955 r. przeniosła się do Działu Instrukcyjno-Metodycznego. Przeszła na rentę od 1 XII 1971 r. Stanowisko: Bibliotekarz.

Jędrusiak Anastazja

Zatrudniona w Bibliotece w okresie: 1 VII 1953-31 XII 1958. Pracowała w Dziale Czasopism. Stanowisko: Pomocnik magazyniera.

Józefaciuk Maria.

W bibliotekarstwie lubelskim od 15 II 1945 r. (MBP). Powtórnie podjęła pracę po sześcioletniej przerwie od 1 VIII 1954 do 30 VI 1958 r. Po raz trzeci zatrudniona w latach 1959-1973 w Filii nr 7. Stanowisko: St. bibliotekarz.

Juchkiewicz Maria

Zatrudniona od 1 I 1952 r. Pracowała jeszcze w połowie 1952 r. Sprzątaczką.

Kadenacy Helena

Pracowała w latach 1946-1951 w "Trybunale" (Filia nr 21). Bibliotekarka.

Kalata Zofia

Praca w MBP: 1 X 1953-30 VI 1954. Bibliotekarka.

Kisiel Henryka

Praca: 1 VIII 1953-15 X 1953. Bibliotekarka.

Kita Adela

W Bibliotece od 15 X 1954 r. W maju 1958 r. została kierownikiem Filii Dziecięcej nr 7. Zrezygnowała z pracy 15 V 1970 r. Stanowisko: Bibliotekarz.

Kloc Zofia

Zatrudniona w MBP od 1 III 1952 r. do 1962 r. Stanowisko: Techniczny pracownik biblioteczny.

Kluczyk Antoni

Dyrektor MBP: 1 I 1951-31 III 1955.

Koper Teresa

Pracowała w okresie: 1 II 1955 -31 XII 1958 w Filiach nr 3 i nr 1. Stanowisko: Manipulacyjny pracownik biblioteczny.

Kosek Zygmunt

Był zatrudniony w Bibliotece od 1 IX 1949 r.

Kosińska Lucyna

Zatrudniona w MBP w okresie "przedjednoczeniowym" w 1947 r. Pracowała jako bibliotekarka w "Trybunale" (Filia nr 21), potem przeszła do Działu Opracowania w Książnicy. Zrezygnowała z pracy 15 II 1953 r.

Krzyżanowska Emilia

W Bibliotece im. Łopacińskiego od 1 II 1948 r. do 12 XI 1951 r.

Kowalczyk Bronisława

Pracowała w 1951 r.

Kraśński Edward

Zatrudniony w 1951 r.

Książek Maria

Zatrudniona w 1951 r. Pracowała jeszcze w połowie 1952 r. Sprzątaczką.

Kulczyńska Helena

Pracowała już w maju 1949 r. Zrezygnowała z pracy 31 VIII 1952 r. Bibliotekarka.

Kurzańska Irena

Z pracy odeszła w 1951 r.

Kuźmik Wiesława

Pracowała w okresie: 16 VII-15 X 1952. Bibliotekarka

Kwaśniewska Stefania

W MBP pracowała kilka miesięcy od 5 III 1951 r.

Kwiatkowska Irena

Pracę w bibliotekarstwie rozpoczęła w GBP Chodel (1950-1953). W MBP zatrudniona od 15 III 1953 r. W latach 1954-1972 była kierownikiem Filii nr 5. Stanowisko: Bibliotekarz. Od 1 VI 1972 na emeryturze.

Kwiatkowska Janina

Zatrudniona od 15 VIII 1945 r. w dawnej MBP. Pracowała jeszcze po 1958 r. Sprzątaczką, szatniarką.

Laskowska Helena

W MBP w okresie: 15 V - 1VIII 1952. Bibliotekarka.

Lipska Halina

Zatrudniona od 1 XII 1953 r.

Łoś-Kowecka Elżbieta

W MBP w latach 1952-1954. Najpierw pracowała w Czytelni Naukowej, a następnie została kierownikiem Działu Kartografii i Rycin (grafiki).

Łuszczynska Maria

Podjęła pracę w MBP 1 VII 1947 r. Pełniła funkcję zastępcy dyrektora Biblioteki już w połowie 1952 r. do czasu połączenia MBP z WBP w 1955 r. Od 1 maja tego roku została kierownikiem Działu Zbiorów Specjalnych i funkcję tę pełniła do 31 V 1991 r. Stanowisko: Bibliotekarz.

Majewska Zofia Teresa

Z bibliotekarstwem związana od 1951 r. (PBP Łuków). W MBP pracowała w okresie: 7 I 1955-31 III 1961 w filiach i w Czytelni Czasopism. Stanowisko: Mł. bibliotekarz.

Marczyńska Zofia

W MBP od 16 V 1948 r., najpierw w Filii nr 3 na Kalinowszczyźnie, a od stycznia 1949 r. w Czytelni Naukowej., od 1952 r. do 31 VIII 1964 r. pracowała w Dziale Informacyjno.-Bibliograficznym. Stanowisko: Bibliotekarz. Od 1 IX 1964 r. na emeryturze.

Matras Helena

Zatrudniona w MBP w okresie: 15 IX 1951-30 IX 1954. Stanowisko: St. bibliotekarz.

Michalak Jan

Przyjęty do pracy pod koniec października 1949 r. Zrezygnował z pracy w 1951 r. Palacz.

Mikulski Władysław

Pracował w maju 1949 r. Rachmistrz.

Moszyńska Barbara

Pracowała w dniach 1-20 IX 1954 r. Bibliotekarka

Murawiecka Helena

Zatrudniona od 1 III 1950 r. Sprzątaczką

Murawiecki Jerzy

Zatrudniony w 1951 r.

Nieścior Celestyna

Pracowała w MBP w okresie: 9 V 1953-30 XI 1958. Została kierownikiem Oddziału Starodruków po S. Horyszewskiej w 1953 r. Stanowisko: Bibliotekarz.

Pachula Danuta

W MBP w okresie: 1 X 1954-14 IV 1955. Bibliotekarka.

Paprota Katarzyna/ Krystyna

Wymieniona wśród pracowników w wykazie z 31 XII 1950 r. Odeszła w 1951 r. Sprzątaczką

Pawelec Katarzyna

Praca: II- XII 1953. Sprzątaczką

Pfeiffer Paulina

Zatrudniona w Bibliotece im. H. Łopacińskiego od 1 VI 1945 r. w Dziale Czasopism. Pracowała jeszcze w maju 1949 r.

Piekarczyk Ligia

Zaczęła pracę w MBP od 1 XII 1949 r., pracowała jeszcze w dniu 31 XII 1950 r.

Piotrowska Wanda

W Bibliotece im. Łopacińskiego od czerwca 1941 do 1947 r. W 1945 r. Ponownie podjęła pracę od 15 IX 1953 r. lub 1 I 1954 r. Od 1 V 1955 r. została kierownikiem Oddziału Gromadzenia, a od 1964 r. pełniła funkcję kierownika Działu Gromadzenia i Opracowania. Na emeryturę przeszła 30 IX 1975 r. Stanowisko: St. bibliotekarz.

Piwowska Maria

Pracowała w okresie: 1 X-15 XII 1952. Bibliotekarka.

Plewicka Zofia

Zatrudniona w okresie: 16 X 1952-28 II 1953. Kierownik Działu Czasopism.

Pliszka Krystyna

W MBP od 3 VII – 30 IX 1952. Bibliotekarka.

Podlaszewka Zofia

1 XII 1950 r. wykazana jako pracownik Biblioteki.

Polak-Kosacka Zofia

W Bibliotece od 1 IX 1935 r. do 31 VII 1968 r. Przez cały okres pracy w Bibliotece była magazynierką. Stanowisko: St. magazynier.

Polańczyk Daniela

W MBP pracowała od 1 VII 1952 r. Najpierw była kierowniczką Filii nr 5, a po roku przeniosła się do Filii "Trybunał" (Filia nr 21). Pracownik Filii nr 21. Na emeryturę przeszła 1 V 1973 r. Potem pracowała jeszcze 11 lat w niepełnym wymiarze czasu pracy w macierzystej placowce. Stanowisko: Mł. bibliotekarz

Racka Jadwiga

W MBP zatrudniona od 6 XII 1947 r. W maju 1949 r. objęła kierownictwo Filii nr 4, a następnie Filii nr 9. Pracowała do 31 VII 1979 r. Stanowisko: Bibliotekarz.

Rokicki Adam

Jego nazwisko w wykazie pracowników z 31 XII 1950 r. Według innego źródła zatrudniony w 1951 r. Palacz.

Rokitnicki Jerzy

Pracował w MBP w okresie 19 XI 1951-15 V 1952. Bibliotekarz.

Różański Szymon

W MBP w okresie: 16 III-25 III 1953. Goniec.

Rybicka Alina

Zatrudniona w MBP od 12 XI 1952 do 31 III 1954 r. Pełniła funkcję kierownika Filii nr 1.

Siczek Henryk

Pracował 31 XII 1950 r. Z MBP odszedł w 1951 r. Bibliotekarz.

Siemiaszko Anna

Pracowała w okresie: 15 VI – 31 VIII 1954 r. Bibliotekarka.

Siwińska- Opolska Barbara

Praca w magazynie Książnicy w okresie: 1 X 1954-1III 1957.

Strelnik Irena

Zatrudniona w Bibliotece od listopada 1953 r. Prowadziła Czytelnię Młodzieżową w "Trybunale" do 1956 r. Rok później została przeniesiona do Działu Zbiorów Specjalnych. Na emeryturę przeszła 30 XII 1985 r. Stanowisko: Kustosz.

Strelnik Stanisław

Pracował w MBP w latach 1953- 1956. Stanowisko: St. bibliotekarz.

Szniako Helena

Pracę w MBP podjęła 1 I 1953 r. Początkowo powierzono jej kierownictwo Filii nr 4, a od 1 I 1954 r. została kierownikiem Działu Instrukcyjno-Metodycznego. Zrezygnowała z pracy 31 VIII 1955 r.

Szwarc Wanda

W Bibliotece od 10 XI lub 10 XII 1948 r. W 1951 r. powierzono jej opiekę nad rękopisami, została kierownikiem Działu, a potem kierownikiem Oddziału. Stanowisko: St. kustosz dyplomowany (1958). Od 1X 1981 r. była na emeryturze, pracowała jednak nadal na 1/2 etatu (do 1988).

Szyduk Zofia

W MBP pracowała w okresie: 1 I-28 II 1955. Stanowisko: Mł. bibliotekarz.

Szymańska Krystyna

Zatrudniona w okresie: 1-31 X 1952. Bibliotekarka.

Szymczak Mieczysław

Praca 25 I – 29 III 1952. Bibliotekarz.

Ślusarska Regina

Pracowała w 1953 r. Była kierownikiem Czytelni Młodzieżowej w „Trybunale”.

Średnicka Aleksandra

Zatrudniona w MBP: 1 II 1953-31 V 1955. Stanowisko: St. bibliotekarz.

Tarkowska Anna

Pracowała: 15 X 1953-15 I 1954. Bibliotekarka.

Teplicka Maria

Przestała pracować 31 VIII 1949 r.

Terlecki Stefan

Zatrudniony w MBP: 1 I 1953-15 III 1953 r. Goniec.

Tomasiak Ewa.

Pracowała od 1 XI 1954 r. do 31 XII 1961 r. Powierzono jej kierownictwo Filii nr 3 od 1 VII 1955 do 31 XII 1961 r. Powtórnie zatrudniona w latach 1963-1966. Stanowisko: Pomocnik bibliotekarza.

Turski Bolesław

W MBP pracował: 1 IV 1954-31 XI 1954. stanowisko: Bibliotekarz.

Urban Agnieszka

Zatrudniona w Bibliotece 1 I 1952- 31 VIII 1954(?). Sprzątaczką.

Wąciór Gabriela

Zatrudniona w okresie: 15 II 1951-5 III 1958 r. stanowisko: Bibliotekarz.

Wlizio Józefa

W Bibliotece im. Łopacińskiego od 1944 r. Pracowała jeszcze w połowie 1952 r. Sprzątaczką.

Wojtaszek Maria

W Bibliotece od 14 lub 24 VIII 1948 r. Była organizatorką i pierwszą kierowniczką Czytelni Dziecięcej Nr 1, otwartej 19 I 1950 r. Pracowała w niej 20 lat. Stanowisko: Bibliotekarz. Na emeryturze od 1 V 1970 r.

Woźniak Helena

Pracowała: 15 IX-15 X 1953. Bibliotekarka.

Wysokińska Jadwiga

Zatrudniona od 1 VIII 1954 r. Bibliograf.

Zajączkowska Jadwiga

Pracowała od 31 XII 1950 r. Z MBP odeszła w 1951 r. Bibliotekarka.

Zarębska-Rzeźnicka Maria

W MBP pracowała od jesieni 1948 do sierpnia 1950 r. Była bibliotekarką w „Trybunale” (Filia nr 21) i w Filii nr 2.

Zielińska Barbara

Zatrudniona w MBP: 1 VI-8 X 1954. Stanowisko: Bibliotekarz.

Zienkiewicz Zenon

Bibliotekarz i kierownik/dyrektor MBP w latach 1947-1949, potem kierownik Filii nr 3. Pracował od grudnia 1944 r. do 15 III 1950 r.